

▶ V NZÚ VYMĚNÍTE STARÝ PLYNOVÝ KOTEL ZA ČERPADLO

str. 4

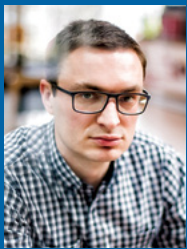
▶ ČÁST BEČVY MÁ **OBNOVENÉ KORYTO** str. 6

▶ **CENTRÁLNÍ PTAČNÍK** LÁKÁ BAHŇÁKY I LEDŇÁČKY str. 12

▶ **ŽENY POSOUVAJÍ VĚDU** DOPŘEDU str. 26

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

máme červen, jehož název se snad odvíjí od červů, které naši předci sbírali a ze kterých vyráběli barvivo. Bylo logicky červené, stejně jako dozrávající ovoce. Ale pozor, jak upozorňovaly už Rychlé šípky, není dobré sníst mnoho ovoce naráz, to pak člověk zezelená.

Zelenou najdete i v našem časopise,

Nová zelená úsporám totiž jede bomby, jak říkají mládežníci. Bude možné si požádat o výměnu starého plynového kotle za tepelné čerpadlo, což je novinka, která snad potěší nejednoho topiče. A program myslí i na bytové domy a nízkopříjmové domácnosti.

Komu se nelení, tomu se zelení, řekli si mnozí realizátoři projektů a díky jejich úsilí a finanční podpoře vznikají tisíce projektů. My vám přinášíme několik z nich, například Litomyšl otevřela protipovodňový park a Povodí Moravy obnovilo původní koryto Bečvy a přidalo tůň. A když už jsme v úvodu zmínili Rychlé šípky, které chtěly volit třeba Bahňáka, tak vězte, že bahňák si zvolil Josefovské louky, kde ornitologové nedávno dokončili velkorýsý ptačnický, kde se daří skoro dvěma stům druhů ptáků, takže bahňákoví dělají společnost ledňáčkovi, kachny různého typu, a dokonce i velká husa.

Zmiňujeme se o budoucích projektech, například Zlínský kraj chce osadit své budovy fotovoltaikou, což se mu nedivíme, protože kdo by nechtěl elektřinu z obnovitelných zdrojů, a ještě ušetřit dost peněz?

Protože se blíží prázdniny, může laskavý čtenář čerpat z našich textů i tipy na nějakou tu domácí dovolenou. Může jet do Krkonoš, za jejichž krásami jezdí spousta lidí, jak si můžete přečíst. Píšeme také o Beskydech, skrze rašeliniště se dostaneme i na Šumavu. A ještě malá ediční poznámka k prázdninám: jako tradičně vyjde přes dva měsíce letních prázdnin jedno číslo Priority.

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

NZÚ je výhodnější pro bytové domy i jejich nízkopříjmové domácnosti

Po prázdninové odstavce se oblíbený program Nová zelená úsporám (NZÚ) opět rozběhne, aby i následující roky pomáhal domácnostem s energetickými úsporami.

Foto: archiv SFŽP ČR

Navíc od září nově spustí rozšířenou nabídku dotací pro oblast bytových domů zohledňující nároky na energetické vlastnosti budov i finanční možnosti majitelů bytových jednotek. Vedle bonusů pro nízkopříjmové domácnosti program nabídne i vyšší dotace a možnost jejich čerpání zálohově.

„Cestu k renovacím a úsporným opatřením si skrze Novou zelenou úsporám našly statisíce majitelů zejména rodinných, ale i bytových domů. Domácnosti zrenovovaly své byty a domy tak, aby odpovídaly dnešním nárokům na moderní a úsporné bydlení a hlavně aby trvale ušetřily náklady na vytápění nebo na teplou vodu a mnozí i na spotřebu elektřiny. Nymí bychom rádi ještě více narovnali podmínky pro nízkopříjmové obyvatele bytových domů, kteří nedosáhnou na podporu z programu Nová zelená úsporám Light,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík a dodává: „Zateplení budov, budování obnovitelných zdrojů energie a jejich využití v rámci komunitní energetiky je cesta k úsporám – finančním i energetickým.“

Majitelé bytových domů a bytových jednotek zareagovali na energetickou krizi spojenou s probíhající válkou na Ukrajině a počet žádostí o dotace v NZÚ se oproti loňskému květnu téměř zpětinasobil. Největší zájem mají žadatelé o komplexní zateplení. Po vydání novely vyhlášky Energetického regulačního úřadu o pravidlech trhu s elektřinou, která umožňuje sdílení elektřiny z fotovoltaiky v bytových domech, a schválení tzv. lex OZE I, který zjednodušuje celý proces instalace obnovitelných zdrojů do 50 kWp,

narůstá i zájem o podporu budování fotovoltaických elektráren. I přesto, že počty žádostí rostou, je zde stále velké množství bytových domů, které prozatím neprošly žádnou renovací a jsou energeticky neúsporné.

„Chceme modernizovat bytový fond v celém Česku. V oblasti bytových domů máme stále rezervy, proto jsme se rozhodli zintenzivnit podporu bytových domů a zároveň ji přizpůsobit specifickým jednotlivých typů vlastnictví. Speciální výzvy tak budou pro SVJ a bytová družstva či bytové domy ve vlastnictví obce,“ připomíná Petr Hladík.

Důvodem odkládání důkladných renovací bytových domů bývá často nutnost schválení všech úprav a rozpočtu či úvěru způsobem zakotveným ve stanovách společenství vlastníků jednotek nebo družstva. Obvykle je potřebný souhlas většiny, nebo dokonce všech vlastníků bytů či družstevního podílu a ne vždy je možné dosáhnout dohody.

„Vím, jak složité je rozhodování ve společenství vlastníků, zejména v případě, kdy majitelé bytů spadají do kategorie nízkopříjmových domácností a navýšení příspěvků do fondu oprav na renovaci domu je často existenčně ohrožuje. Právě proto cílíme parametry připravované výzvy na domy ve vlastnictví majitelů bytových jednotek a bytových družstev. Nové programové období Nové zelené úsporám tak bude bohatší o rozšířenou nabídku pro bytové domy,“ konstatuje Petr Hladík.

„Hledali jsme cestu, jak zohlednit nízkopříjmovost vlastníků bytů, kteří často nesouhlasí s nákladnějšími opravami celého domu,“ říká Petr Valdman, ře-

ditel Státního fondu životního prostředí ČR, a dodává: „Hlavním úskalím při rozhodování, zda přistoupit k větší investici na renovaci budovy, bývá obava z velkého nárůstu pravidelných příspěvků do fondu oprav. Proto jsme nastavili parametry dotace tak, aby domácnostem s nižšími příjmy nebylo nutné platby do fondu oprav výrazně navýšovat. Bonus, který případně každé nízkopříjmové domácnosti, totiž bude použit na splacení části jejich podílu na nákladech za renovaci.“

V praxi to znamená, že SVJ nebo družstvo zažádá o dotaci a ve své žádosti doloží počet vlastníků, kteří splňují podmínky nízkopříjmovosti. Dotace pak bude navýšena o bonus, který může dosáhnout částky až 150 tisíc korun na jednu domácnost s nižšími příjmy. Výše bonusu závisí na rozsahu realizovaného zateplení a na podlahové ploše bytů, které do nízkopříjmovosti spadají. Vlastníkům s nižšími příjmy by se díky tomuto příspěvku měsíční platby do fondu oprav neměly o tolik navýšit. Dotace bude poskytnuta zálohově, i to pomůže v rozhodování, zda a kdy se do rekonstrukce pustit.

„Peníze poskytneme zálohově, žadatelé si pak nemusí brát tak vysoké úvěry nebo mohou poskytnuté prostředky použít jako mimořádnou splátku úvěru a tím výrazně snížit úroky,“ vysvětluje Petr Valdman.

„Věříme, že nastavené podmínky budou dobrou motivací a přesvědčí nízkopříjmové domácnosti o výhodnosti důkladnější renovace domu. Nebavíme se jen o zateplení, žadatelé mohou do žádosti přidat i další opatření, například výměnu zdroje energie nebo fotovoltaiku. Vyššími jednotkovými dotacemi zvýhodníme komplexní renovaci bytového domu,“ uvedl ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka.

V souvislosti s podporou domácností s nižšími příjmy v oblasti bytových domů dojde i k doplnění v programu Nová zelená úsporám Light. Nízkopříjmovým vlastníkům bytů se starými okny v zateplených domech, kde v ostatních bytech již byla okna vyměněna, umožní program výměnu za stejných podmínek jako v rodinných domech, tj. dostanou až 12 tisíc korun na výměnu každého okna.

Standardní nabídka dotací pro bytové domy přichází ve vylepšené verzi. Stejně jako u ostatních výzev se zjednoduší administrativa žádosti, k doložení realizace již nebude nutné dokládat faktury. Zvýhodněny budou celkové rekonstrukce i jednotkové dotace u komplexního zateplení.

„Jednou z našich priorit je zmodernizovat bytové domy ve vlastnictví obcí. Vzhledem k tomu, že zde vnímáme zvýšený veřejný zájem, navýšujeme jednotkové dotace úsporných opatření. Dotace tak může dosáhnout výše až 75% vynaložených nákladů nebo dle limitů veřejné podpory,“ vysvětluje ministr Hladík. Obce mohou žádat o podporu všech typů opatření a stejně jako ostatní žadatelé nebudou muset předkládat účetní doklady.

Příjem žádostí v Nové zelené úsporám dle stávajících podmínek bude ukončen k 30. červnu 2023. Po dvouměsíční přestávce, související s přechodem financování programu pod Modernizační fond, bude v září 2023 příjem žádostí podle nových podmínek opět žadatelům zpřístupněn. Žadatelé tak nemusí mít žádné obavy, program se od září opět rozeběhne, aby i následující roky pomáhal domácnostem s energetickými úsporami. ●

Monitorovací výbor řešil dobíhající i nové období OPŽP

V květnu se sešel nejvyšší orgán Operačního programu Životní prostředí (OPŽP). Nejdříve se řešilo období 2014–2020, následně se sešel monitorovací výbor i pro programové období 2021–2027.

OPŽP 2014–2020

Na úvod Jan Kříž, vrchní ředitel sekce ekonomiky životního prostředí na Ministerstvu životního prostředí, shrnul průběh programu. „Daří se nám dočerpávat peníze, přestože pro některé žadatele je doba složitá, tíží je otázka cen stavebních prací a energií. To byl častý důvod, proč některé projekty odstoupaly,“ uvedl. Někteří žadatelé o dotaci si proto nechávají čas a přesunuli se do dalšího programového období OPŽP, které plynule navázalo na to předchozí. Dodal také, že se jedná o přibližně 70 miliard korun, které se efektivně daří rozdělovat projektům, které naplňují evropské ambiciózní cíle. Celkem bylo dosud podpořeno téměř deset tisíc projektů v nejrůznějších oblastech ochrany životního prostředí.

V programovém období 2014–2020 zůstávají zhruba 2 miliardy korun. Projekty na jejich čerpání jsou schváleny, ale právě kvůli složitější situaci pro žadatele není pravděpodobné, že by byly realizovány.

Proto se monitorovací výbor rozhodl přesunout peníze do prioritní osy 5 programu, do oblasti energetické náročnosti budov a využití obnovitelných zdrojů energie. Žadatelem a příjemcem bude Státní fond životního prostředí ČR, který následně poskytne podporu konečným příjemcům přes grantové schéma.

OPŽP 2021–2027

Jan Kříž zrekapituloval dosavadní průběh nového programového období. „Evidujeme velký zájem ze strany žadatelů, což souvisí s mnoha aspekty, rezonuje téma energetické krize a obnovitelných zdrojů. Poptávka je enormní, velice poptávané je také téma vodohospodářské infrastruktury,“ uvedl.

V OPŽP 2021–2027 je k dispozici zhruba 60 miliard korun. Za necelé dva roky implementace jsou předloženy projekty s požadavkem na dotaci ve výši 30 miliard korun, což je vysoké procento, a není obava, že by peníze nebyly vyčerpány. Dosud bylo vypsané přes čtyřicet výzev s celkovou alokací více než 44 miliard korun. Jak zaznělo na monitorovacím výboru, v červnu by mělo být vyhlášeno dalších osm výzev, do konce roku pak celkem jedenáct.

Monitorovací výbor také schvaloval změny v dokumentu Pravidla pro žadatele a příjemce podpory. V materiálu byla obsažena nová hodnotící kritéria pro specifický cíl 1.3 v rámci podaktivity Zavádění půdoochranných technologií. Dále byla revidována hodnotící kritéria pro specifický cíl 1.6 – „Odstranění rizik kontaminace ohrožující lidské zdraví, vodní zdroje nebo ekosystémy a rektivace starých skládek“, diverzifikovalo se navýšení koeficientů u kritéria „komplexnost řešení“ za účelem vyšší konkurenceschopnosti víceetapových komplexních projektů. ●

Nestíháte termín realizace? Dejte nám vědět

Hrozí vám, že kvůli potížím s realizační firmou nestihnete úsporná opatření realizovat včas a přijdete o dotaci? Ozvěte se nám, v odůvodněných případech termín prodloužíme.

Kvůli velkému zájmu o fotovoltaiku, instalaci tepelných čerpadel a obecně o stavební práce, ale i kvůli problémům na straně dodavatelů se prodlužují lhůty realizace. Může se proto stát, že nestihnete renovace dokončit v termínu, který je dán podmínkami dotace. Pokud by taková situace hrozila, včas nás kontaktujte. V odůvodněných případech termín realizace prodloužíme a vy o dotaci nepřijdete.

Všem našim žadatelům zároveň doporučujeme obezřetnost při výběru dodava-

nová → zelená → úsporám

tele pro realizaci úsporných opatření podporovaných z Nové zelené úsporám nebo z Nové zelené úsporám Light.

Na stránkách novazelenausporam.cz v sekci Krok za krokem najdete doporučení, jak postupovat při výběru specialistů, odkazy na oborové organizace i tzv. desatera, která vám pomohou zorientovat se na trhu s fotovoltaikou a tepelnými čerpadly. Dozvíte se, jaká technologie je vhodná pro váš dům, jak si vybrat spolehlivého dodavatele i jak postupovat při sjednání smlouvy nebo placení záloh. Rozvážným výběrem realizační firmy můžete předejít mnoha problémům včetně rizika ztráty dotace. ●

► Od září můžete v NZÚ vyměnit starý plynový kotel za tepelné čerpadlo

Ministerstvo životního prostředí společně se Státním fondem životního prostředí ČR představilo základní parametry dotace na výměnu starých plynových kotlů i zjednodušení podmínek pro podporu fotovoltaiky při zachování stávajících parametrů i maximální výše dotace.

Evropská
komise

Evropská
investiční banka

Foto: archiv SFZP ČR

Nová zelená úsporám (NZÚ) vstoupí od září do nového období s větším objemem prostředků (v programu HOUSEnerg Modernizačního fondu je nyní připraveno 55 miliard korun na pokrytí financování NZÚ i NZÚ Light) a se změnami, které ještě více pomohou domácnostem s přechodem na úspornější bydlení. Žadatelé se dočkají navýšení dotačních částek v některých oblastech podpory a zjednodušení podmínek instalace fotovoltaických systémů a zcela nově získají možnost vyměnit starý plynový kotel za tepelné čerpadlo.

„Od loňského jara se nás domácnosti dotazují na možnost výměny starých kotlů na plyn. Podařilo se nám s Evropskou investiční bankou tuto možnost vyjednat a již od září si zájemci mohou v NZÚ podat žádost o výměnu plynových kotlů a topidel starších než dvacet let za tepelná čerpadla. V novém programovém období Nové zelené úsporám se tím rozšíří dotační portfolio na výměnu tepelných zdrojů: k pevným palivům či elektrické přibude plyn. Doplníme ho v návaznosti na úspěšně nastartovaný trend energetických úspor v domácnostech a v neposlední řadě i kvůli požadavku snižovat celkovou spotřebu plynu v Česku,“ uvádí ministr životního prostředí Petr Hladík.

Podmínkou podpory bude aspoň částečně zateplený dům dosahující minimálně úrovně D klasifikační třídy energetické náročnosti budovy. „Pokud dům nesplňuje minimální požadovanou úroveň energetické náročnosti, může domácnost využít kombinaci podpory se zateplením v rámci jedné žádosti o podporu,“ vysvětluje Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR, a dodává: „V případě špatně zateplených domů nemusí teplo vyrobené tepelným čerpadlem stačit k dostatečnému tepelnému komfortu a pro obyvatele domu to může znamenat přidané náklady

na přitápění elektrinou. Teoreticky by se pak mohlo stát, že by žadatelé platili za elektrinu více, než kdyby topili plynem.“

Majitelé starších plynových kotlů a dalších plynových topidel, jako jsou třeba tzv. vačky, dostanou příspěvek na výměnu za tepelné čerpadlo. Vybrat si mohou z různých typů čerpadel tak, aby vybrané zařízení co nejlépe vyhovovalo otopné soustavě v jejich domě.

Výměna zdrojů tepla v novém období bude pokračovat za podobných podmínek jako dosud. Novinkou bude o 40 tisíc korun vyšší podpora na tepelná čerpadla typu země-voda s plošným kolektorem. Nová zelená úsporám nově podpoří i individuálně stavěná akumulární kamna na biomasu. Naopak tepelná čerpadla se zemními vrty již podporována nebudou.

Podarilo se nám s Evropskou investiční bankou tuto možnost vyjednat a již od září si zájemci mohou v NZÚ podat žádost o výměnu plynových kotlů a topidel starších než dvacet let za tepelná čerpadla.

Dlouhodobě nejvíce poptávaným úsporným opatřením je dotace na fotovoltaiku. Od října 2021 si o ni požádalo již přes 90 tisíc domácností a zájem neklesá. Aktuálně chodí každý měsíc přes 6 500 žádostí. V nové etapě dojde k zásadnímu zjednodušení: nebude potřeba dokládat projektovou dokumentaci, pouze vyhodnocení úspor a přínosů. Základní podpora se sjednotí bez ohledu na instalovaný měnič, maximální výše dotace 200 tisících korun zůstává zachována.

„Ujistí každou domácnost se zájmem o fotovoltaiku, že v podpoře budeme pokračovat jako doposud. V další etapě Nové zelené úsporám se pro žadatele nic zásadního nemění. Základní změnou je zjednodušení administrace žádostí a navýšení dotací na vybraná opatření. Obavy, že od podzimu bude Nová zelená úsporám méně výhodná, případně že bude méně dostupná, nejsou namístě. Naopak, díky přechodu financování pod Modernizační fond budeme moci podpořit více domácností,“ zdůrazňuje Petr Valdman.

Stejně jako dnes mohou žadatelé zkombinovat v jediné žádosti více úsporných opatření a získat motivační bonus ve výši 10 tisíc korun za každou kombinaci. „Kromě toho desetiprocentní bonifikací zvýhodníme domácnosti v hospodářsky a sociálně znevýhodněných obcích s rozšířenou působností,“ doplňuje ministr Hladík.

Příjem žádostí ve stávající Nové zelené úsporám bude ukončen 30. června 2023, příjem žádostí v nové etapě začne v září 2023. Dotační „prázdniny“ se budou týkat pouze příjmu žádostí. Administrace již přijatých žádostí, dokládání realizace úsporných opatření i vyplácení finančních prostředků budou pokračovat i v letních měsících bez přerušení. ●

▶ Ministerstva mají společný plán na případné zásahy proti problematickým jedincům vlka

Vlk obecný do naší přírody patří. Jeho přirozený návrat s sebou však může přinášet i komplikace, zejména pro chovatele hospodářských zvířat. Ministerstvo životního prostředí se spolu s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR této problematice dlouhodobě věnuje.

Chovatelům se hradí případné škody na hospodářských zvířatech, na jejich minimalizaci se poskytují dotace z Operačního programu Životní prostředí, hradí se i náklady na jinou organizaci pastvy. V některých specifických případech může docházet i k problematickému chování u jedinců vlka a rizikům pro bezpečnost obyvatel. Resort životního prostředí se proto zaměřuje na informování o tom, jak takovým situacím předcházet. Klíčové je, aby si vlci nezvykli na snadný zdroj potravy – ať už jsou to nedostatečně zabezpečená stáda, či vyhozené zbytky jídla. Nyní MŽP ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství představuje dokončený Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu jedinců vlka s problematickým chováním.

„Vlk se v posledních letech vrací do české krajiny, kam také patří. Jako vrcholný predátor pomáhá například k regulaci přemnožené spárkaté zvěře, která poškozuje lesy a působí škody zemědělcům. Do české přírody tak navrácí rovnováhu. Je ale nutné, abychom byli připraveni i na případy, kdy někteří vlci mohou představovat riziko. S Ministerstvem zemědělství jsme se proto shodli na Pohotovostním plánu, který specifikuje kritéria pro posouzení chování konkrétního vlka na škále od přirozeného po problematické a především stanovuje další postup. Vlk patří mezi zvláště chráněné druhy živočichů v Česku i Evropské unii, proto jsou v Pohotovostním plánu popsány nezbytné administrativní kroky, které je třeba přijmout, aby bylo možné situace při výskytu problematických jedinců operativně řešit,“ vysvětluje ministr životního prostředí Petr Hladík.

Pohotovostní plán a jeho naplnění by měly zajistit podmínky pro řešení krizových situací při výskytu problematického vlka. MŽP ve spolupráci s AOPK ČR nyní zahájí jednotlivé kroky k jeho naplňování. Pohotovostní plán předpokládá ustavení pohotovostních štábů v každém regionu. Ve spolupráci s příslušnými orgány ochrany přírody MŽP následně zajistí vydání povolení, které umožní v kritických situacích operativně reagovat.

Foto: NC Srní

„S ohledem na zařazení vlka mezi zvěř podle zákona o myslivosti je v návaznosti na kroky orgánů ochrany přírody stanoven postup také orgánů státní správy myslivosti tak, aby byly naplněny podmínky obou zákonných předpisů. Zákon o myslivosti je národní legislativou stanovující legální způsob regulace živočichů, která je prováděna prostřednictvím výkonu práva myslivosti. Případní problematictí vlci budou loveni ve veřejném zájmu, aby se předešlo případným kritickým situacím, které by mohli tito jedinci způsobit. V Plánu je jasně definována spolupráce obou resortů na nalezení efektivního řešení a připravenost na případ, že problematická situace skutečně nastane,“ doplňuje ministr zemědělství Zdeněk Nekula.

Problematické chování konkrétních jedinců vlka může mít různý charakter, intenzitu i příčiny. Proto je nezbytné vyhodnotit chování konkrétního jedince, zintenzivnit monitoring a přijmout opatření odpovídající riziku. V pohotovostních štábech budou zastoupeni všichni, kterých se to týká: AOPK ČR, orgány ochrany přírody i myslivosti na úrovni krajských úřadů, Českomoravská myslivecká jednota, Policie ČR a podle konkrétního místa, kde by byl výskyt problematického jedince řešen, budou přizváni zástupci dotčených obcí, mysliveckých sdružení i odborníci na danou problematiku. Pohotovostní štáb podle charakteru nastalé situace operativně rozhodne o vhodných opatřeních od odstranění nevhodných podnětů a zamezení vznikajícího problematického chování prostřednictvím prevence přes odstrašení až po případné odstranění problematického jedince.

Aktuálně na naše území zasahuje osmáct teritorií vlčích smeček (a několik

dalších teritorií je obsazeno jednotlivými jedinci či páry) především v pohraničních oblastech. Protože vlci putují na velké vzdálenosti (zaznamenány jsou přesuny na vzdálenosti stovek kilometrů, denně je vlk schopen urazit i několik desítek kilometrů), není vyloučen výskyt vlků prakticky na celém území. Nejčastěji se může jednat o mladé jedince vyhledávající nová teritoria. Právě u nich je možné se setkat se sníženou ostražitostí vůči lidem. Pokud by navíc byli lákáni snadným získáním potravy, jako jsou nedostatečně zabezpečená stáda hospodářských zvířat, živočišné odpady a zbytky pohozené v okolí sídel, pak si na přítomnost lidí mohou vybudovat přímo návyk. Tím dojde k narušení přirozených vzorců chování i nárůstu bezpečnostních rizik pro obyvatele.

MŽP již od počátku současného šíření vlka na naše území usiluje o snížení souvisejících socioekonomických dopadů, financuje prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí opatření k ochraně hospodářských zvířat. Nově je od letošního roku poskytována také náhrada zvýšených nákladů, které s ochranou hospodářských zvířat v oblastech výskytu vlka vznikají ve formě újmý za ztížené zemědělské hospodaření. Hrazeny jsou také přímé škody na hospodářských zvířatech a systém poskytování těchto náhrad je postupně zlepšován. MŽP v těchto věcech spolupracuje s MZe i chovatelskými organizacemi a pro jednotlivé zemědělce i další zájemce poskytuje informace a poradenství prostřednictvím Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a webu navratvlku.cz. ●

► Povodí Moravy u Ústí obnovilo původní koryto Bečvy a vytvořilo tůň

Povodí Moravy dokončilo stavební práce na revitalizaci řeky Bečvy u obce Ústí, čímž došlo k obnovení původního koryta a vznikla neprůtočná tůň. **Revitalizace řeky navazuje na vloni dokončenou rozsáhlou revitalizaci Bečvy u Černotína a Skaličky.**

Vodohospodáři vytvořili na řece Bečvě nad Hranicemi přírodě blízké protipovodňové opatření, které navíc zvýšilo retenční schopnost krajiny a ekologickou stabilitu území a vytvořilo přírodní plochy v nivě se zapojením původního koryta vodního toku. „U obce Ústí u Hranic docházelo k rozlivům vody mimo koryto už při pětiletých vodách. Díky revitalizaci došlo k rozšíření vodního toku a využití historického koryta Bečvy. V době zvýšených průtoků bude část vody odváděna obnoveným původním korytem, což zlepší průchod vody při povodních podél obce Ústí a posílí místní ekosystém,“ vysvětluje význam revitalizace úseku Bečvy generální ředitel Povodí Moravy Václav Gargulák.

O tom, že nové přírodě blízké protipovodňové opatření funguje, se mohli obyvatelé Ústí u Hranic přesvědčit už několikrát. Zvýšená vodnost byla obnoveným korytem v období od prosince do února převedena hned třikrát, kdy průtok v řece Bečvě překročil 100 m³/s.

Obnovené koryto na levém břehu Bečvy pod obcí Ústí je dlouhé 775 metrů a široké od 8 do 15 metrů. Slouží jako odlehčovací větev stávajícího řečiště Bečvy a bude protékáno v době zvýšených průtoků. Rozšíření řeky Bečvy nebylo v místě možné kvůli silničnímu přemostění.

V místě zaniklého rybníka Otrž odnětilo Povodí Moravy 4 500 m³ zeminy

a vytvořilo tak neprůtočnou tůň. Tůň je napájena spodní vodou a vytváří chybějící vodní plochu, která je obvyklá pro široké údolí řeky Bečvy.

Práce odstartovaly v květnu roku 2022. Stavbu slavnostně zahájil ministr zemědělství Zdeněk Nekula, tehdejší ministryně životního prostředí Anna Hubáčková, místopředsedkyně Senátu Jitka Seitlová, starosta obce Ústí Libor Vykopal a generální ředitel Povodí Moravy Václav Gargulák. Při zahájení byla oceněna práce Povodí Moravy při realizovaných a připravovaných revitalizacích řeky Bečvy.

Hlavní práce na stavbě jsou již dokončeny a v současnosti zahradníci dokončují výsadbu stromů a zelených pásů. Revitalizace je financována z Evropského fondu pro regionální rozvoj prostřednictvím Operačního

programu Životní prostředí a celkové náklady jsou 20,8 milionu korun.

Revitalizace navazuje na již dokončenou velmi rozsáhlou revitalizaci Bečvy v lokalitách Černotína a Skaličky za bezmála 320 milionů korun.

Revitalizací Bečvy u obce Ústí společně s dokončenými revitalizacemi Bečvy u Černotína a Skaličky pokračuje Povodí Moravy v programu ozdravování krajiny. Ten spočívá v revitalizaci vodních toků, přípravě přírodě blízkých protipovodňových opatření a zajišťování migrace vodních živočichů. „Velmi mě těší, že si společnost začíná všímat našich projektů, jimiž vracíme řekám původní charakter. Realizujeme přírodě blízká opatření a revitalizujeme řeky v povodí Moravy v místech, kde jsou taková řešení možná. Aby měly podobné úpravy smysl, musí být součástí komplexu opatření a musí být prováděny v souladu s opatřeními pro posílení vodních zdrojů. Každé z nich má svoji nezastupitelnou úlohu a musí se v době klimatické změny vzájemně doplňovat a navazovat na sebe,“ vysvětlil Gargulák. Příkladem úspěšných revitalizací v povodí Moravy jsou dokončené projekty, jako je například napojení odstavených ramen Dyje u Břeclavi, renaturace Moravy u Štěpánova, revitalizace Trkmanky, Baštyňského a Knínického potoka a rozsáhlá revitalizace Bečvy v lokalitách Černotína a Skaličky. ●

► Zlínský kraj ušetří na energiích, fotovoltaikou osází čtyři desítky budov

Zlínský kraj chce snížit náklady na energie ve svých příspěvkových organizacích, a to instalací fotovoltaických elektráren na jejich budovách, které má ve svém vlastnictví. Radní schválili celkem 39 projektů za více než 100 milionů korun. Instalace fotovoltaiky by měla začít v příštím roce.

Záměr schválili krajští radní na svém zasedání. Solární panely pomohou snížit náklady na energie organizacím působícím ve zdravotnictví, sociálních službách, školství i kultuře.

„Přestože na kraj a jeho organizace energetická krize nedolehla v plné výši, protože máme ceny energií zafixované, nehodláme čekat, až náklady několikanásobně vzrostou. Okamžitě jsme na růst cen reagovali a teď přicházíme s prvním opatřením. Všechna místa, kde chceme fotovoltaiku instalovat, budou mít

povolení distributorů elektrické energie k připojení fotovoltaické elektrárny k distribuční síti s možností prodeje přebytků vyrobené energie,“ uvedl hejtman Zlínského kraje Radim Holíš.

Z celkového počtu devětatřiceti projektů se sedmáct týká organizací z oblasti školství, jedenáct ze sociální oblasti, sedm ze zdravotnictví a čtyři z kultury. Objekty pro umístění fotovoltaických elektráren vytipovala na základě odborného posouzení Energetická agentura Zlínského kraje. Projekty jsou

nyní ve fázi příprav, realizovány budou jen v případě schválení žádosti o dotaci, kterou bude možné získat z Operačního programu Životní prostředí 2021–2027, vyhlášeného Ministerstvem životního prostředí.

„Žadatelé budou příslušné příspěvkové organizace, přičemž administraci pro ně zajišťuje Energetická agentura Zlínského kraje. Po schválení žádosti budou zpracovány investiční záměry akcí a následně bude zahájena jejich samotná realizace, která se předpokládá v roce 2024,“ informoval náměstek hejtmána Zlínského kraje pro strategický rozvoj Lubomír Traub.

Předpokládané souhrnné náklady na realizaci a přípravu akcí činí 108 milionů korun, z toho by 73 milionů korun měla být pokrytá dotací, zbylou část dofinancují ze svých zdrojů Zlínský kraj a příspěvkové organizace. ●

► Litomyšl otevřela park, který chrání před povodněmi

Litomyšl 1. května 2023 slavnostně otevřela nové zelené prostranství u litomyšlské nemocnice.

Oficiálně tak byl zpřístupněn park pojmenovaný po litomyšlském rodákovi, astronomovi a astrofyzikovi Zdeňku Kopalovi.

K němu se také vztahovala část přípraveného doprovodného programu pro rodiny. Účastníci totiž mohli přes optiku nejednoho dalekohledu pozorovat Slunce, a to pod dohledem vedoucího astronomického kroužku místního Střediska volného času. To nachystalo i zbylé body programu, děti všech věkových skupin tak mohly projít několik procházkových tras s vědomostními úkoly různé obtížnosti. Dospělým pak bylo umožněno projít nový prostor v doprovodu paní architektky Evy Wagnerové, autorky návrhu.

„Celý prostor je spočítán na dvacetiletou vodu, ve výpočtu ale nebylo počítáno s těmi drobnými vlnami v horní a spodní části parku. Tím by se množství vody, které terasovité boldery pojímou, mohlo ještě o něco zvýšit. V prostoru parku jsme se snažili eliminovat nejčastější zdroje alergenů a skutečně jsme pracovali výhradně s druhy, které jsou tu doma. Polní cestu směrem k oseckému údolí například rámuje alej babyk. Ty na podzim září jasně žlutými listy ve větvo-
ví, které by se v budoucnu mohlo spojit v jednu klenbu,“ popsala se zapálením v průběhu jedné z prohlídek část cesty napříč parkem paní architektka.

Cílem obou aktivit bylo nabídnout spoluobčanům pohled na urbanistický koncept nového prostoru, osvětlit jeho specifika a ukázat různé formy využití, které tento rozsáhlý prostor nabízí. Park

je osázen atypickými, Litomyšli na míru vytvořenými herními prvky, kukátkami, lavičkami a křesly z akátového masivu. Co se vegetace a úprav terénu týče, jsou části parku upraveny do podoby, jak lidé zdejší krajinu v polovině dvacátého století běžně znali. I proto jsou všechny stromy a dřeviny vysázeny v rámci parku v původních odrůdách, které v minulém století na Litomyšlsku skutečně rostly. Park byl vybudován s dotací ve výši 4,62 milionu korun poskytnutou Operačním programem Životní prostředí a jeho hlavní funkcí je zadržení vody při přívalových deštích a její přirozené zasakování v terénu. V parku bylo vysázeno okolo tří set stromů, pěti set keřů a asi pět a půl tisíce cibulovin. Na okraji města tak vznikl další zelený prostor, který by do budoucna měl být součástí pomyslného zeleného pásu kolem města.

„Rád bych, aby to v parku žilo. Aby sem směřovaly rodiny s dětmi nejen za odpočinkem, pořádaly se zde sousedské pikniky, děti zde našly další zelený prostor na hraní, a až přijde podzim, nebály si zde natrhat jablka nebo jiné plody. Rád bych ale také, aby si spoluobčané uvědomili, nakolik výjimečný tento prostor je z pohledu zádrže vody v krajině. Za to bych chtěl poděkovat paní architektce Evě Wagnerové a kolegům z městského úřadu, kteří se na tvorbě tohoto díla podíleli,“ zhodnotil projekt starosta Daniel Brýdl ve své úvodní řeči před samotným přestřižením pásky. ●

ECHO

V Lubině se buduje protipovodňová hráz

V Lubině Na Holotě začaly stavební práce. Jejich výsledkem budou dlouho očekávaná protipovodňová opatření, která zabrání pravidelnému zaplavitelnosti zdejších domů a zahrad. Lokalita Na Holotě bývá zaplavována při každém intenzivnějším či déle trvajícím dešti. Pozemky v tomto území mají vysokou hladinu podzemních vod. Aby se snížilo riziko povodní, bude na místě vybudována 484 metrů dlouhá a 0,6–1,5 metru vysoká protipovodňová hrázka se svodným příkopem a dešťovou kanalizací, která zachycené a nevsáknuté vody odvede do koryta řeky Lubiny, mimo zastavěné území. Předpokládané náklady projektu jsou kolem 12 milionů korun. Většinu potřebné částky pokryje dotace z Operačního programu Životní prostředí.

Karviná s Českým Těšínem vyhlásily válku jmelí

Cílem společného projektu podpořeného Norskými fondy je zvýšení čistící schopnosti stromů odstraněním parazitického jmelí na území Karviné a Českého Těšína. Projekt je zaměřen na celkové zajištění provozní bezpečnosti stávajících stromů, které ohrožují majetek a zdraví osob. Zároveň je jeho cílem prodloužení životnosti stromů na vybraných místech a tím uchování stávajících mikrohabitátů a biologické rozmanitosti druhů na ně vázaných. Jmelí je rod poloparazitických keřkovitých rostlin. Není schopno získat vodu, takže parazituje na stromu tím, že strom posílá svými kořeny do větvi vodu a živiny.

Někdo zabil mořskou orlici s mládětem

Pracovníci Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, Správy CHKO Slavkovský les, řeší případ zabití samice ohroženého orla mořského, podezření je na otravu. Pár orlů již pečoval o několik týdnů staré mládě, které zahynulo přímo na hnízdě. Případ šetří kriminální policie jako trestný čin. V celém Karlovarském kraji hnízdí odhadem pouze do pěti párů orlů mořských a ztráta každého dospělého ptáka i mláděte je citelná. Česká společnost ornitologická za letošní rok eviduje už osmnáct otrávených dravců, z toho deset orlů mořských. Mrtvou samici orla mořského našli v lese na Toužimsku kolemjdoucí, kteří přivolali pracovníky ochrany přírody.

Naděje pro mokřady a rašeliniště přináší program LIFE

Extrémní srážky, přívalové deště a lokální povodně nebo naopak dlouhá období sucha. Taková je dnešní realita. Ani prognózy do budoucna nejsou nijak optimistické. **Čeká nás zvyšování průměrné roční teploty, nárůst počtu horkých a suchých dnů v letním období a více extrémních přívalových srážek.**

Významný podíl na tom mají změny v krajině a prostředí, které si vytváříme. Části krajiny, které přímo utváří a ovlivňují vodní režim a cyklus vody, jsou zásadním způsobem narušeny. Přírozené hydrologické struktury, jako jsou vodní toky, záplavová území nebo prameniště, jsou u nás z nadpoloviční části poškozeny, nebo dokonce zcela zničeny.

Životně důležité mokřady a rašeliniště

Platí to i pro mokřady a rašeliniště, které jsou ostrovy biologické rozmanitosti, kde nachází své přírozené prostředí mnoho vzácných rostlinných i živočišných druhů. Hrají nezastupitelnou roli v hydrologii krajiny a koloběhu vody, čímž působí velmi příznivě na místní podnebí. Z krajiny se však po mnoho let trvající intenzivní lidské činnosti voda vytrácela, mokřady byly odvodňovány a měněny na obdělávanou půdu.

Dnes se stále výrazněji ukazuje jejich skutečná hodnota i úloha při zmírňování dopadů klimatické změny. Mokřady jsou prostředím, které dlouhodobě zadržuje a akumuluje vodu v krajině a příznivě se tak uplatňují především v období sucha, kdy účinně ochlazují krajinu. Podporují tím krátký cyklus vody a srážky z výparu podobně jako lesní porosty. Kromě toho poskytují potřebnou vodu pro vegetaci i faunu ve svém okolí, což je v obdobích sucha obzvláště důležité.

Obnova mokřadů se tedy podílí na řešení podstaty problému, tedy na obnově funkčního vodního režimu, který udržuje vodu v krajině, i jejího koloběhu tak, aby se postupně nevytrácela a nedocházelo ke ztrátě vodních zdrojů. To je mimořádně důležité, protože bez přírodních zdrojů vody jsou i nákladná technická opatření v podobě velkých nádrží zbytečná.

Projekt LIFE for MIREs

Obnova mokřadů je hlavním tématem projektu LIFE for MIREs – život pro mokřady, který vrací vodu do míst, kde od pradávna byla a utvářela prostředí kolem sebe. Národní park Šumava společně s Bavorským lesem a přílehlým okolím jsou významným územím centrální Evropy s podstatným plošným zastoupením rašeliništních a mokřadních biotopů. Celé území je bohaté na prioritní rašeliništní habitaty a představuje důležitý prvek evropské sítě Natura 2000. Značná část mokřadů na české straně Šumavy byla však v minulosti negativně ovlivněna systematickým odvodňováním kra-

Foto: Správa NP Šumava

Foto: Správa NP Šumava

jiny a průmyslovou těžbou rašeliny. Tím byla poškozena hydrologie místní krajiny, snížena schopnost zadržet vodu a nabourána ekologická stabilita rašelinišť. Jako výsledek můžeme pozorovat nižší druhovou rozmanitost a postupující efekty klimatické změny (dopady extrémních period sucha a povodní).

Hlavním cílem projektu LIFE for MIREs je zlepšení přírodního stavu poškozených rašelinišť i dalších mokřadů a obnova přírodního vodního režimu na ploše 2 059 hektarů. Opatření v terénu jsou prováděna na obou stranách hranice a zahrnují mimo jiné i zablokování a zasypání kolem 80 km odvodňovacích kanálů a obnovu 13 km přírodních potůčků.

Dalšími cíli jsou mimo jiné inovace v oblasti monitoringu vlivu revitalizací na kvalitu vody,

odtokové poměry, vegetaci, hladinu vody a půdní vlhkost, vývoj metody monitoringu možného vlivu revitalizací při zmírňování klimatické změny, vývoj demonstračních objektů revitalizovaných v blízkosti lidských sídel a sdílení a prezentace know-how získaných při obnově rašelinišť a hydrologie krajiny.

Mezi hlavní očekávané výstupy projektu v oblasti přímé ochrany a obnovy mokřadů v terénu patří zejména:

- revitalizace **1 672 ha odvodněných rašelinišť a mokřadů**, z čehož prioritní habitaty soustavy Natura 2000, jako jsou např. aktivní vrchoviště a rašelinné lesy, tvoří 894 ha;
- obnova průmyslově **těženého rašeliniště Vlčí jámy** na ploše 17 ha;
- zlepšení **biotopů pro tetřívka na ploše 152 ha** a obnova **fungujícího vodního režimu** v krajině na ploše 427 ha;
- zajištění ochrany a revitalizace drobných **mokřadů a rašelinišť v okolí sídel** na bavorské straně, a to na ploše 21 ha;
- **zablokování více než 80 km odvodňovacích kanálů a obnovení cca 13 km drobných horských potůčků**.

Předpokládá se, že uvedená opatření pomohou snížit emise CO₂ z odvodněných rašelinišť o cca 125 t/rok a celkově se zvýší objem vody akumulované v mokřadech

Foto: Správa NP Šumava

Foto: Správa NP Šumava

o cca 170 000 m³. Revitalizované lokality jsou podrobně sledovány s cílem vyhodnotit úspěšnost revitalizačních opatření. Důležitým přínosem projektu tak jsou i výsledky monitoringu, který ukazuje, jak mokřady reagují na prováděná opatření a nakolik jsou tato opatření efektivní.

Práce s veřejností

Značná část projektu je věnována také osvětě a zvýšení informovanosti veřejnosti o významu mokřadů pro krajinu a pro zmírnění dopadů probíhající klimatické změny a výkyvů počasí a ke zvýšení povědomí veřejnosti o soustavě chráněných území Natura 2000.

Projekt zahrnuje množství aktivit, které dokonce přímo zapojují veřejnost do záchrany rašeliníšť formou dobrovolnických „Dnů pro rašeliníšť“. Mezi hlavní očekávané výstupy této oblasti projektu patří například vytvoření

uceleného výukového programu pro školy zaměřeného na vodu a mokřady včetně obrazové učebnice a dalších didaktických materiálů a akcí pro žáky i učitele, natočení populárně-naučného filmu o vodě, mokřadech a revitalizacích nebo přeshraniční LIFE for MIREs – Green Belt setkání pro místní obyvatele a představitele obcí na téma vody a ochrany přírody na obou stranách hranice.

V rámci projektu se počítá s vydáním odborné publikace shrnující podrobnou metodiku a technologii prováděných opatření a také konkrétní kvantifikaci revitalizačního efektu na mokřadní a rašelinné biotopy. Tato publikace i další zkušenosti získané řešením projektu mohou být využity dalšími řešitelskými týmy při revitalizacích jinde u nás nebo v zahraničí. S využitím výsledků monitoringu bude sestaven seznam indikátorů či symptomů, které ukazují na závažné degradační změny v prioritních

habitacích a mohou být využity při volbě a stanovení způsobu revitalizace. Součástí projektu jsou také odborné konference cílené na sdílení zkušeností v oblasti technologie revitalizací a také monitoring mokřadů a rašeliníšť a vyhodnocení revitalizačního efektu.

Více než tisíc dobrovolníků

Projekt LIFE for MIREs v tomto roce vstupuje do poslední sezóny prací zaměřených na obnovu mokřadů. Má za sebou již 150 kilometrů zrušených odvodňovacích rýh a 25 kilometrů obnovených potoků, na čemž se podílelo kromě stavebních revitalizačních firem také více než tisíc dobrovolníků. To už lze považovat za dobrý základ pro návrat vody, a tedy i rostlin a živočichů vázaných na mokřadní prostředí, do krajiny a podporu přirozeného koloběhu vody. Nejen to, jde rovněž o dobrý základ pro sdílení těchto zkušeností. ●

VODA ZTRACENÁ A VRÁCENÁ

Dosavadní průběh realizace projektu zachytil projektový tým na kameru a zpracoval tak příběh návratu vody v dokumentárním filmu s názvem Voda ztracená a vrácená. Premiéru dokumentu z dílny Radka Plíhala připravila Správa Národního parku Šumava na Světový den vody 22. března ve Vimperku a následně na 23. března v Kině Sušice. Půlhodinový snímek, který popisuje vliv odvodnění krajiny na její fungování, ukázal svět mokřadů skrze unikátní záběry ze Šumavy.

Dokument se vymyká klasické formě filmů o přírodě. Příběh vody je poskládaný ze záběrů divokých šumavských mokřadů a archivních snímků z dob odvodňování a současné krajiny s vysušenými mokřady. Na netradičním hudebním doprovodu spolupracovala zpěvačka Lenka Dusilová s producentem Petrem Ostrouhovem.

Vzniklo tak skutečně originální dílo, ve kterém hovoří především obrazy přírody, podkreslené jemným hudebním doprovodem. Rozmanité záběry prací na obnově mokřadů, vzácných rostlin a zvířat popisují proces návratu vody a života do člověkem narušené krajiny.

Film tak vypráví o tom, jakým způsobem voda oživuje krajinu a jakou roli v tom hrají právě mokřady a přirozená vodní síť.

„Rádi bychom filmem přispěli do celospolečenské debaty týkající se častých období sucha nebo naopak povodní. Jedno z řešení těchto problémů totiž spočívá v oživení přirozených vodních spojení v krajině, potočních niv a mokřadů. Dalším důležitým prvkem je vysvětlit

nastupující generaci, proč v Národním parku Šumava mokřady chráníme a ty poškozené se snažíme obnovit,“ říká Lukáš Linhart z Oddělení vod a mokřadů Správy NP Šumava.

„Natočit některé záběry, které mají ve filmu třeba jen šest sekund, trvalo i dva týdny. Ve filmu jsou použity záběry zpomalené, časosběrné, makro, z dronu i snímky natočené pod vodou a vykreslující Šumavu v celé její kráse. Při natáčení jsem použil celkem jedenáct kamer, patnáct fotopastí na monitoring zvířat a pochopitelně profesionální drony. Celkem jsem strávil v terénu 160 dní a další čtyři měsíce postprodukcí ve studiu,“ popisuje zrod filmu Radek Plíhal, autor filmu a kameraman.

Celý průběh natáčení byl koordinován s botaniky, ornitologií a zoologií z národního parku tak, aby přítomnost filmaře měla minimální dopad na vzácné druhy. Některé typické a kriticky ohrožené druhy, jako například tetřev obecný, byly z natáčení vyloučeny úplně. Přesto věříme, že se podařilo vytvořit film z prostředí Šumavy, jaký tu dlouho chyběl.

„Voda oživuje Šumavu. Doslova určuje charizma přírody. Voda stojí za současným vzhledem celého pohoří, modelovala jeho tvary a její zdánlivě neviditelná činnost ani dnes neustává,“ dodává Pavel Hubený, ředitel Správy Národního parku Šumava.

V následujících měsících bude film promítán zejména žákům základních a středních škol v regionu, ale na několika místech rovněž veřejnosti.

► Plán proti suchu na příští léta je tady, na prevenci půjdou miliardy

Zajistit vodní zdroje s pitnou vodou pro obyvatele, zadržet a posílit vodu v krajině pro přírodu i zemědělskou produkci a zabezpečit energetické zdroje. To jsou hlavní cíle Koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky na období 2023 až 2027 vytvořené Ministerstvem zemědělství (MZe). Materiál vypracovaný ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí (MŽP) schválila v květnu vláda.

Foto: archiv SFŽP ČR

„Koncepce ochrany před následky sucha je zásadní materiál, ve kterém popisujeme, jakým způsobem se dlouhodobě chystáme zmírňovat dopady klimatické změny. Vycházíme při tom z nejmodernějších poznatků a inspirováme se také zkušenostmi z realizace opatření v uplynulých letech. Musíme být včas připraveni na budoucí výskyt sucha, nerovnoměrné srážky a nárůst teploty vzduchu,“ řekl ministr zemědělství Zdeněk Nekula.

„Adaptovat se potřebujeme o to více a rychleji, že z aktuálního vyhodnocení hydrologické situace a podle modelovaných scénářů lze očekávat nárůst teploty vzduchu o více než dva stupně Celsia ještě před rokem 2040. Nutnost realizace adaptačních opatření, zejména efektivních opatření k zajištění vodních zdrojů pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou, zabezpečení energetických zdrojů a současně i k zadržení a posílení vody v krajině pro krajinné ekosystémy i zemědělskou produkci, je o to naléhavější,“ uvedl za spolugestora Koncepce ochrany před následky sucha ministr životního prostředí Petr Hladík.

Prevence proti suchu zahrnuje různé stavby a postupy, které se vzájemně doplňují. MZe tak chce v příštích letech podporovat výstavbu a rekonstrukce rybníků, vodovodů a kanalizací, pozemkové úpravy, které vracejí vodu do krajiny, a propojování vodárenských soustav, aby bylo možné v případě sucha přivést vodu do postižených míst.

„Cílem všech opatření je zajistit dostatek pitné vody pro obyvatelstvo, zadržet vodu v krajině, posílovat vodní zdroje a zajistit i dostatek vodních zdrojů pro dobrý stav životního prostředí a zároveň pro zemědělskou produkci,“ řekl ministr Nekula.

Na vybudování opatření vynaloží MZe každý rok téměř 16 miliard korun, z toho 40 % z národního rozpočtu a 60 % z fondů Evropské unie. Pro opatření v gesci MŽP bude potřeba ročně zhruba 9 miliard korun.

„Pro příklad, jen na potřebnou revitalizaci vodních toků počítáme s jednou miliardou korun z aktuálního Operačního programu Životní prostředí. Dotací na celou mozaiku opatření proti suchu připravujeme celou řadu, právě teď nám až do konce listopadu běží více

než třicetimilionová výzva pro majitele nebo nájemce malých vodních nádrží na jejich dílčí opravy. Dobře víme, že čím více tůní, rašelinišť, rybníků, alejí, meandrůvých potoků a řek či remízků, tím pomaleji voda z krajiny odeče. Kromě toho obcím a krajům také právě teď nabízíme finance ve výši přes 18 milionů korun na zpracování studií k posouzení potenciálu zadržování vody v krajině a návrhy konkrétních opatření,“ vysvětlil ministr Hladík.

K tomu ještě přibudou vlastní prostředky investorů (např. obcí nebo podniků povodí), jejichž podíl se pohybuje obvykle v rozmezí 20–50 %, ale pro některá opatření zaměřená na ochranu přírody může být dotace až 100 %.

Materiál navazuje na koncepci pro období 2017–2022, jejíž cíle se podařilo naplnit. V těchto letech bylo na prevenci proti suchu v gesci MZe každoročně vynaloženo 13,2 miliardy korun a v gesci MŽP 2,7 miliardy. Bylo vybudováno 686 kilometrů vodovodních sítí, 34 úpraven pitné vody a zafinancováno 63 projektů propojení vodárenských soustav, což umožnilo nově napojit 104 tisíc obyvatel. Vodní poměry v krajině posílilo 2 300 malých nádrží a rybníků a akumulační prostor rybníků zvýšilo odbahnění o 1,3 milionu metrů krychlových. Na přípravu výstavby víceúčelových vodních nádrží (Vlachovice, Kryry, Senomaty a Šanov) bylo alokováno 663 milionů korun a na rekonstrukce přivaděčů 78 milionů korun. ●

Foto: archiv SFŽP ČR

► **Návštěvníci se po covidové pauze vrátili do hor** a Krkonoše mají **nový rekord**

Z analýzy velkých dat mobilních operátorů za rok 2022 vyplývá, že návštěvnost Krkonoš se po poklesu vlivem pandemie covidu-19 a souvisejících opatření v roce 2022 vrátila zase na stále se zvyšující trajektorii a v roce 2022 dosáhla nového rekordu.

Správa KRNAP opět po několikaleté pauze získala data o návštěvnosti vyplývající z analýzy tzv. velkých dat, tedy anonymizovaných údajů o pohybu uživatelů služeb mobilních operátorů. Z nich (a kombinace údajů ze sčítačů na hranicích klidových území národního parku) vyplývá, že po dočasném částečném poklesu návštěvnosti v letech 2020 a 2021, způsobeném pandemií covidu-19 a souvisejícími omezeními, se počty lidí přijíždějících do Krkonoš a Krkonošského národního parku dostaly opět na předcovidovou úroveň, a dokonce překonaly dosavadní rekord roku 2018.

Z analýzy vyplývá, že Krkonoše zaznamenaly v roce 2022 celkem 12 111 212 návštěv, tedy o cca 250 000 více než v roce 2018. Samotný Krkonošský národní park pak v roce 2022 zaznamenal 5 763 996 návštěv, bezmála o milion více než v roce 2018.

Rok 2021, kdy ještě částečně platila některá protiepidemická opatření, byl

v Krkonoších klidnější. Celé pohoří navštívilo 8 888 416 lidí (návštěvodny), tedy tu proběhlo o 3,5 milionu návštěv méně než v roce 2022. A v samotném KRNAP to bylo 4 073 944 návštěv, tedy o cca 1,75 milionu méně než loni.

Nejvyšší počty návštěvníků zaznamenaly Krkonoše jako celek i KRNAP samotný v sobotu 12. února, kdy se mýjely dva turnusy jarních prázdnin, a v pátek 28. října, ve sváteční den vzniku Československa a počáteční den prodlouženého víkendů, kdy vládlo příznivé počasí.

Oproti předchozím analýzám za léta 2017 a 2018 obsahuje aktuální zpráva o návštěvnosti Krkonoš za rok 2022 i několik novinek. První z nich je analýza návštěvnosti jednotlivých horských středisek a také vybraných konkrétních turistických cílů, jako je oblast vrcholu Sněžky, prameny Labe či pro srovnání třeba rozhledny Štěpánka a vrcholu Hvězda

nad Příchovicemi. K dispozici jsou také údaje o tzv. křížové návštěvnosti. Je tak možné například zjistit, jaká místa nejčastěji v roce 2022 navštívili třeba lidé, kteří primárně směřovali na Benecko či do Janských Lázní.

Analýza, zpracovaná společností CE Traffic, poskytuje i údaje o tom, odkud lidé do Krkonoš nejčastěji přijíždějí, a to jednodenní návštěvníci (v analýze označovaní jako výletníci) i ti, kteří tu zůstávají více dnů (v analýze označovaní jako turisté). K dispozici jsou díky analýze také údaje o tom, jak velký podíl návštěvníků tvoří obyvatelé Česka (82%) a cizinci (18%). V roce 2022 statistiky pozměnila v tomto bodě také ruská agrese vůči Ukrajině: předpokládáme, že většina „výletníků“ i „turistů“ se SIM kartami registrovanými na Ukrajině jsou spíše uprchlíci, kteří do Krkonoš spíše než za volným časem přijíždějí za příležitostnou prací či tu dočasně nouzově přebývali.

Analýza je součástí projektu Usměrnění návštěvnosti vzhledem k zájmům ochrany přírody Krkonošského národního parku – VII. etapa, který podpořila Evropská unie z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí. ●

► **Křivoklátsko bude i nadále rájem cykloturistiky.**

Národní park může nabídnout až 245 kilometrů tras

Memorandum k přípravě národního parku Křivoklátsko pro cykloturisty podepsali náměstek ministra životního prostředí Tomáš Tesař a Václav Vlk Volráb, předseda České Mountainbikové asociace. Podkladem pro vydání prohlášení je mapa s vymezením cyklotras, které zároveň neohrozí přírodu srdce Křivoklátska. **Při podpisu dohody obě strany konstatovaly, že společně podporují vyhlášení národního parku respektujícího šetrnou cykloturistiku.**

Aktuálně je v oblasti budoucího národního parku 69,4 km značených cyklotras. „V budoucím národním parku se samozřejmě počítá i s jízdou na kole, cyklisté navíc budou moci využít více tras, než je tomu doposud. Po podrobnějším zkoumání se ukázalo, že bez dopadů na přírodu je využitelných až 245 kilometrů cest,“ uvedl náměstek ministra životního prostředí Tomáš Tesař s tím, že se jedná o cesty, které by mohly být pro cyklistiku využity v budoucnu. „Tento plán bude základem pro vymezení tras pro cyklisty, které vzniknou ale až po vyhlášení národního parku,“ doplnil Tesař.

Společné prohlášení je prvním krokem k tomu, aby v národním parku Křivoklát-

sko existovala dostatečná nabídka pro cyklisty v přírodě. Cesty pro jízdu na kole se ale v národním parku budou vymezovat až po jeho vyhlášení. Tato dohoda se tak stane výchozím podkladem pro další diskusi s klíčovými partnery, jako jsou samosprávy obcí a kraj. Konečné vymezení realizuje správa národního parku po dohodě v radě národního parku. Její součástí jsou stejně jako v jiných národních parcích také obce.

Vše, co se v národních parcích děje, probíhá v součinnosti s dotčenými obcemi, které jsou přímo vtaženy do schvalování všech klíčových řídicích dokumentů. „Sa-

mosprávy přímo zasedají v radě parku. Mohou tak třeba ovlivnit, jak se území bude využívat pro občany či návštěvníky,“ doplňuje ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR František Pelc. Vymezení cest pro jízdu na kole nebo na koni se finálně stanoví opatřením obecné povahy a promítnou do návštěvního řádu národního parku.

Prohlášení navazuje na dohodu o spolupráci mezi Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a Českou Mountainbikovou asociací z roku 2010, která má za cíl hledat řešení pro cyklistické aktivity v existujících i navrhovaných zvláště chráněných územích. ●

► Přes tři hektary tůní navíc mají letos k dispozici ptáci hnízdící v mokřadním ptačím parku České společnosti ornitologické (ČSO) Josefovské louky.

LÁKADLO PRO BAHŇÁKY I LEDŇÁČKY. NA JOSEFOVSKÝCH LOUKÁCH VZNIKL CENTRÁLNÍ PTAČNÍK

Ornitologové tu vyhloubením centrálního ptačnicku významně rozšířili již existující mokřad u Jaroměře, který s počtem téměř 200 pozorovaných druhů ptáků patří k nejvýznamnějším v kraji. Nově vytvořené mělké tůně s ostrůvky lokalitu ještě více zatraktivní, a to i pro obojživelníky, hmyz a návštěvníky. Už nyní lze na novém ptačnicku pozorovat vzácné druhy mokřadních kachen, jako je čírka obecná, čírka modrá a lžičák pestrý. Skvělou zprávou je první zahánění hus velkých v parku.

Centrální ptačnick je dalším milníkem pro Josefovské louky, které v údolí Metuje vznikají od roku 2006 a od té doby se změnil v místo s ohromující druhovou pestrostí. „Nový centrální ptačnick je prozatím největší projekt na Josefovských loukách a náš splněný sen. Jde o komplex tůní s rozrůzněným dnem i břehy o celkové velikosti 3 hektary. Ptačnick navazuje na další mokřad o velikosti 1,5 hektaru – Slavíkouský ptačnick. Společně fungují jako impozantní soustava vodních ploch lákající nepřehledné množství vrubozobých a brodivých ptáků, bahňáky, ledňáčky a celou řadu pěvců vázaných na vodu a bahnité břehy. Navíc tu pozorujeme dramatický nárůst počtu obojživelníků, jako jsou čolci nebo ropuchy obecné a zelené,“ říká správce ptačího parku Josefovské louky Břeněk Michálek.

Ornitologové doufají, že díky novému ptačnicku park přiláká i nové druhy. „Na Josefovských loukách jsme spočetali už 192 druhů ptáků a nový ptačnick může tento počet ještě rozšířit. Starší Slavíkouský ptačnick, vyhloubený v roce 2018, přilákal k hnízdění i kriticky ohrožené vodouše rudonohé. Na novém ptačnicku bychom si přáli hnízdění dalších párů těchto vzácných ptáků. Ptačnick už v předjaří posloužil jako tahová zastávka rekordního počtu vrubozobých ptáků. Desítky čírek obecných a modrých, hvízdáků eurasijských, koprivek obecných, a dokonce i vzácných lžičáků pestrých. Věříme, že alespoň někteří z nich zůstanou na hnízdění. Už teď se radujeme z prvního potvrzeného hnízdění hus velkých, na které jsme řadu let čekali. Je jasné, že až vyhloubení velkého ptačnicku tyto velké ptáky k hnízdění přimělo. Nový ptačnick přilákal také vzácného bukače velkého, kterého jsme v parku pozorovali teprve podruhé,“ sděluje Michálek.

Vyhloubení ptačnicku podpořily Norské fondy a na financování se podílí i stovky dárců z řad široké veřejnosti. Území v údolí Metuje o velikosti 85 ha vykupuje ČSO především z darů a slouží jako rezervace pro ptáky i malebné místo pro milovníky přírody. Nově vytvořené tůně ptačnicku navíc zadržují vodu a zajišťují termoregulaci

Foto: Česká ornitologická společnost

ovzduší, čímž přímo pozitivně ovlivňují životní podmínky lidí v okolí.

ČSO postupným vykupováním pozemků z darů mění Josefovské louky na ptačí ráj. Rozmanitá příroda tu vznikla vlivem citlivých opatření, jako je řízení zavlažování, péče o vegetaci, pastva koní a praturů a také hloubení tůní. Výsledkem je osm druhů obojživelníků, skoro čtyřicet druhů vážek, 192 pozorovaných druhů ptáků a mnoho dalších.

Páteří parku je sto let starý závlahový systém napojený na řeku Metuji, který umožňuje regulaci výšky vody na okolních loukách. Díky dostatku vody může na Jo-

1. PTAČÍ PARK Josefovské louky ČSO v předjaří 2023 s dominantním centrálním ptačnickem.

2. KULÍK ŘÍČNÍ

3. NOVÁ TŮŇ na ovčárně s bahňáky

4. HUSY VELKÉ se dvěma housaty na nové okrajové tůni na Ovčárně

sefovských loukách hnízdit hned několik vzácných a ohrožených druhů mokřadních ptáků, jako je čírka modrá, vodouš rudonohý, bekasina otavní, čejka chocholatá nebo několik druhů skrytě žijících chřástalů. ●

PTAČÍ PARY

Ptačí parky České společnosti ornitologické (ČSO) jsou reakcí na dramatický úbytek ptáků zemědělské krajiny a mokřadů a přetrhávané vazby mezi lidmi a přírodou.

První ptačí park v Česku Josefovské louky založila ČSO především na vlastním financování z darů členů a podporovatelů. Podařilo se vzkřísit jeden z nejkvalitnějších mokřadů, umožnit tu návrat jinde mizejících či vymizelých ptáků a zprostředkovat kontakt mezi lidmi a přírodou. Další tři již existující ptačí parky pokračují ve stejném duchu a stejně tak budou pokračovat i ptačí parky budoucí. ČSO v ptačích parcích nejen vykupuje pozemky, ale i šetrně hospodaří: tak, aby se zde ptákům a dalším živočichům a rostlinám dařilo. ČSO při péči a obnově využívá tradičních metod, jako je sečení a pasení, vyřezávání náletových dřevin a invazních rostlin, a buduje tůně s ostrůvky. Zároveň vytváří pozorovatelné, pozorovací místa a stezky pro návštěvníky.

2

Foto: Tomáš Jeřábek

3

Foto: Břeněk Michálek

4

Foto: Břeněk Michálek

ECHO

Jablonec odstranil historickou skládku

Půlmilionovou dotaci z Národního programu Životní prostředí získalo město Jablonec nad Nisou na likvidaci černé skládky. Pozemek vyčistilo v dubnu a pak jej oplotilo, aby zabránilo nové skládce. Práce si vyžádaly téměř 900 tisíc korun, z toho 500 tisíc korun čítala dotace z Ministerstva životního prostředí. Nelegální skládka odpadu na pozemku o velikosti 260 m² vznikla zhruba v devadesátých letech minulého století, město ji zlikvidovalo letos v dubnu. Pozemek je kompletně uklizený a zbavený odpadu, poté jej pracovníci dočistili a uhrabali. Nakonec jej celý oplotili, aby zde nevznikla skládka nová.

Revize standardu k likvidaci vybraných invazních druhů rostlin

Aktualizace reaguje na změnu legislativy a na nové poznatky v zásadách regulace. Doplnil se také seznam dotčených druhů. První verze standardu SPPK D02 007 – Likvidace vybraných invazních druhů rostlin byla publikována už v roce 2015. Aktualizace reaguje na změnu národní legislativy, konkrétně na novelizační zákon č. 364/2021 Sb., kterým došlo k začlenění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1143/2014 do českého právního řádu. Zároveň se standard doplňuje o nové poznatky v zásadách regulace a rozšiřuje se i seznam dotčených druhů. Další novinkou je detailní popis managementu pro klejchu hedvábnou. Podrobněji také standard popisuje postup cílené aplikace herbicidů.

Domov mládeže v Přelouči má novou fasádu i interiéry

Žákům gymnázia a odborné školy v Přelouči se už na internátu bydlí lépe. Za téměř 65 milionů korun byl domov mládeže v ulici Jaselská kompletně zrekonstruován. Kromě nových interiérů a celkového zateplení budovy se podařilo zvýšit také kapacitu ubytování z padesáti na celkem šedesát lůžek nebo vybudovat odborné učebny pro výuku grafických oborů. Rekonstrukce byla hrazena především z krajského rozpočtu. Na projekt zateplení získal kraj dotaci z Operačního programu Životní prostředí ve výši zhruba devíti milionů korun. Pardubický kraj investoval do přeloučské školy v posledních letech pravidelně, rekonstrukce domova mládeže však byla více než potřebná.

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje

18 656 836 Kč

Příspěvek EU

18 656 836 Kč

► LEPŠÍ ŽIVOT PRO PTÁKY V POODERSKÝCH RÁKOSINÁCH

CHKO Poodří je mezinárodně významným mokřadním územím. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR se zde proto přirozeně zaměřuje na druhy živočichů, které zdejší mokřiny obývají. Významnou skupinou jsou ptáci. **Za podpory OPŽP je tu v posledních měsících realizován projekt Obnova rákosin a podmáčených luk jako významného hnízdiště vodních a mokřadních druhů ptáků, který si klade za cíl zlepšit podmínky jejich výskytu.**

Rákosiny tvoří v Poodří významnou část předmětu ochrany nejen chráněné krajinné oblasti, ale i ptačí oblasti. Jsou klíčovým biotopem pro hnízdění vodních a mokřadních druhů ptáků. Tvoří je především porosty rákosu obecného a orobinců vázané na zdejší četné rybníky. Jejich počet a rozloha jsou však omezeny velikostí vodních ploch, využitím a kvůli vzrůstající eutrofizaci také kvalitou vodního prostředí. Rozsáhlejší rákosiny v rozsahu nad jeden hektar se v současné

době nacházejí pouze na šesti z více než sedmdesáti rybníků v CHKO Poodří. Neméně důležité jsou proto i terestrické rákosiny, tedy takové, které nemají přímou návaznost na vodní plochy.

„Pooderské terestrické rákosiny jsou ohroženy především zarůstáním vrbovými křovinami a stárnutím porostu, ve kterém se hromadí hustá staršina v podobě odumřelé organické hmoty,“ popisuje Ivona Knebllová z AOPK, která má projekt na starosti. Podle jejích slov jde o přirozený sukcesní

proces, který časem vede k celkovému zániku biotopu. „Chceme-li ale zachovat co největší biodiverzitu území a udržovat vhodné podmínky pro výskyt vzácných a ohrožených druhů, nezbyvá než tyto procesy určitým způsobem blokovat,“ upozorňuje.

V rámci vlastních ornitologických průzkumů AOPK nejen v CHKO bylo zjištěno, že ve starých dlouhodobě neudržovaných rákosinách hnízdí některé druhy ptáků především v řídicích, okrajových částech porostů a vyhýbají se vnitřním partiím. „Nahromadění

POROST RÁKOSÍ

zarůstající křovinami
v lokalitě Rákosina

Foto: Zbyněk Sovík

stařiny má za následek mizení druhů pohybujících se a získávajících potravu v přízemních partiích rákosin, jako je chrástal vodní nebo bukáček malý,“ vysvětluje.

Od pokusu k projektu

Z výsledků více než třicet let probíhajícího kroužkování ptáků v rákosině Dolního Bartošovického rybníka v rámci projektu Acrocephalus, který zastřešuje Slezská ornitologická společnost, bylo patrné, že druhové složení odchytávaných ptáků se v čase posouvá od typických druhů podmáčených rákosin k druhům obývajícím křoviny. Rákosinu plošně zarůstající křovinami nakonec opouští i moták pochop, který je vlajkovým druhem Poodří.

Obnovené mokřadní louky v lokalitě Rezavka obsadil již v prvním roce chrástal polní. V Poodří byl za posledních deset let zaznamenán silný úbytek tohoto druhu, po obnově lučních porostů bude v rámci udržovacího managementu důležité přizpůsobit seč jeho hnízdním požadavkům.

POODŘÍ

Poodří je v rámci Česka unikátním územím. V národním měřítku je významné přirozeně meandrujícím tokem řeky Odry s navazujícími systémy mrtvých ramen a tůň, vysokým podílem luk s hojnou rozptýlenou zelení, lužními lesy a v neposlední řadě rybníčními soustavami. Díky zachovalému vodnímu režimu dodnes funguje propojení mezi krajinou a meandrující řekou. Vzniká tak unikátní mokřadní území – oderská niva.

Poodří se od ostatních CHKO v mnohém liší. Nenajdete tu horské hřbety, skalní města ani jeskyně. Jako poměrně malá oblast na východě země leží tak trochu stranou pozornosti. Přesto je zajímavé a jedinečné. Jeho krása není tak prvoplánová a nejlépe vynikne až při pohledu z výšky.

Dnešní Poodří je společným dílem člověka a přírody. Člověk se zde naučil hospodařit a naučil se i respektu k vodnímu živlu. Vznikla tak harmonicky utvářená krajina, kde přirozené vodní toky doplňuje řada náhonů a struh, jež dříve poháněly mlýny a dodnes zásobují vodou rozsáhlé rybníční soustavy.

Údolí Odry je i významnou ptačí tahovou cestou. Zdejší rybníky lákají vodní ptactvo k hnízdění i odpočinku. Také proto bylo Poodří v roce 1993 zařazeno k světově významným mokřadům Ramsarské úmluvy.

V současném znaku CHKO Poodří se nachází dravec moták pochop, který je typickým obyvatelem rákosin pooderské rybníčné krajiny. Znak zobrazuje pochopa kroužícího nad rozlehlými loukami a meandrujícím tokem Odry. Moták pochop nahradil květ stulíku žlutého, který se ve znaku nacházel až do roku 2009.

Byly vybrány celkem čtyři lokality, z nichž tři se nacházejí na území CHKO Poodří, kde se provádí obnova přehoustlých rákosin vysekáváním, sečením mokřadních luk a výřez náletu dřevin.

A tak byl na základě pozorování v roce 2005 započat první pokus s kosením rákosin na rybníku Skučák v městě Rychvald, který je pozemkově ve správě AOPK ČR, i když mimo území CHKO Poodří. „Zdejší sedmihektarová rákosina byla kvůli vyzkoušení obnovního managementu rozdělena na čtyři přibližně stejné díly. Každý byl pak následně v daném roce pokosen, to znamená jeden díl jednou za čtyři roky tak, aby zbyla většina plochy zůstala v daném roce bez zásahu jako funkční hnízdní biotop. Ukázalo se, že takto lze dlouhodobě udržovat biotop rákosin ve vhodné kvalitě bez hromadící se stařiny, přičemž se úspěšně blokuje zarůstání křovinami bez nutnosti následných, často obtížně proveditelných výřezů,“ popisuje Ivona Kneblová. Výsledkem tohoto pokusu byl poměrně rychlý nárůst počtu

hnízdících párů druhů, které jsou svým hnízděním na porostu rákosu přímo závislé. Patří k nim třeba rákosníci, cvrčilky nebo slavík modráček střeoevropský, kteří spolu s dalšími druhy porost využívali v celé jeho rozloze.

Na základě těchto prvotních zkušeností vznikl na regionálním pracovišti Správy CHKO Poodří nápad na rozsáhlejší projekt na obnovu rákosin a podmáčených luk jako významného hnízdiště vodních a mokřadních druhů ptáků v Poodří, který je cílen na obnovu rozlohy a kvality silně degradovaných a křovinami zarůstajících terestrických rákosin. Zároveň byl na některých lokalitách obnovní management zaměřen i na revitalizaci dlouhodobě neobhospodařovaných a silně degradovaných mokřadních ostrícových luk, které v kombinaci s biotopem rákosin zvyšují hodnotu a pestrost území.

Realizace přinesla některá ponaučení

Projekt probíhá na třech lokalitách: rákosina a na ní navazující mokřadní louky u vodní plochy Nový v přírodní rezervaci Rezavka v CHKO Poodří, rákosina za hrází rybníka Bezruč v přírodní rezervaci Rákosina, která je součástí nejen CHKO Poodří, ale také ptačí oblasti Poodří, a rákosina u již

Foto: Zbyněk Sovík

- 1. V PŘÍRODNÍ REZERVACI** Rezavka bylo kromě rákosin obnoveno přibližně šest hektarů mokřadních luk
- 2. OBNOVENÁ OSTRICOVÁ** louka v PR Skučák

zmíněného rybníka Skučák v přírodní rezervaci Skučák, která je součástí ptačí oblasti Heřmanský stav – Odra – Poolší.

„Od roku 2020 až do letoška je v rámci projektu prováděno kosení rákosin v mimohnízdním období, od října do února, a kosení navazujících lučních mokřadních společenstev. Dále se přistoupilo k postupnému výřezu rozsáhlých křovin a následné údržbě těchto ploch výřezem výmladků. V místech, kde to umožnila únosnost terénu, bylo použito frézování ošetřených ploch, které se ukázalo jako velmi efektivní. Práce v podmáčeném terénu je velmi náročná jak fyzicky, tak i s ohledem na možnost – či spíše nemožnost – použít běžné technologie. Největším úskalím, na které jsme během realizace projektu narazili, je výřez souvislých ploch zarostlých starším náletem vrby popelavé a následné odklízení vzniklé biomasy včetně ošetření plochy po výřezech. Při kácení keřových vrb je potřeba biomasu průběžně odstraňovat a uvolňovat přístup ke káceným částem porostu. V případě silně podmáčeného terénu je nemožné použít vyvážecí stroj a při velkém množství kácené biomasy je ruční vynášení nerenovatibilní a časově i finančně nerealizovatelné. Z těchto důvodů jsme v některých částech území museli od původního záměru odstoupit. Proto je potřeba při ochraně rákosin činit preventivní managementová opatření tak, aby k takovým situacím raději nedocházelo,“ odtajňuje Ivona Knebllová některá úskalí projektu.

Funguje to

Projekt obnovy rákosinových lokalit v Poodří je teprve na začátku, ale již teď je na někte-

Foto: Ivona Knebllová

NA LOKALITĚ SKUČÁK, která je ošetřována již od roku 2005, je možné provést již o něco podrobnější vyhodnocení efektů opatření. Například u rákosníka velkého se počet hnízdních párů před zahájením managementu pohyboval okolo dvou párů, v současné době jsou počty až trojnásobné. Podobný trend lze pozorovat i u slavíka modráčka, který je zároveň předmětem ochrany v ptačí oblasti Heřmanský stav – Odra – Poolší. Na pokosených částech rákosiny začala hnízdit čejka chocholatá, která zde před započítáním managementu neměla vhodný biotop.

rých z nich vidět výrazné zlepšení z pohledu jak kvality biotopu, tak jeho obsazenosti cílovými druhy. „Nejcennější jsou však zkušenosti, které díky realizaci projektu máme. Je patrné, že cíle, tedy redukce stariny v rákosinách a zlepšení struktury porostu, je možné dosáhnout po první seči. Již v následujících letech narůstá počet hnízdních ptáků a vrací se druhy, které lokalitu dříve opustily. Rychlost obnovy lučních porostů je obvykle nižší, záleží především na míře degradace a vlhkostních podmínkách na lokalitě. V každém případě je již po prvních letech patrné, že všechna opatření účinně potlačují degradaci předmětných biotopů a vedou ke zvýšení biologické diversity lokalit. Částečný neúspěch s výřezem křovin nás vede k hledání jiných cest a technologií, kterými by bylo možné dosáhnout požadovaného cíle,“ hodnotí dosavadní přínos projektu Ivona Knebllová. ●

MOKŘADY A RÁKOSINY NIC NENAHRADÍ

3

Foto: Ivana Kneblová

3. PLOCHA PO FRÉZOVÁNÍ rychle zarůstá ostřicemi a rákosem

Mokřady jsou jedním z nejcennějších biotopů, které existují, a to nejen v Česku. Svou specifíčností, tedy jakýmsi přechodem mezi suchozemským a vodním prostředím, poskytují útočiště i podobně specifickým druhům, ať už živočišným, či rostlinným. Zároveň plní mnoho významných funkcí v krajině, například v ní velmi efektivně zadržují vodu, v čemž často předčí i umělé nádrže.

V druhé polovině dvacátého století u nás však zejména v souvislosti s intenzifikací zemědělství těchto biotopů značně ubylo: podmáčené louky byly odvodňovány a přetvářeny na zemědělskou půdu, toky meandrujících řek byly narovnávané a bažiny vysoušeny. Drastické zásahy se nevyhnují ani rybníčním soustavám, které byly kvůli navyšování rybích osádek prohlubovány a odbahňovány těžkou technikou. Intenzifikace chovu ryb pak měla za následek nadměrný přísun živin do vod rybníků a nádrží

(takzvanou eutrofizaci), čímž docházelo a na některých místech stále ještě dochází k šíření řas a sinic, zákalu vody a celkovému úbytku množství zde žijících druhů rostlin i živočichů. Vodní ptactvo tak přicházelo nejen o útočiště, které nacházelo v pobřežní vegetaci, ale i o zdroje potravy, neboť v silně eutrofizované vodě ubývá drobných druhů bezobratlých a obojživelníků, kterými se právě velké množství vodních ptáků živí.

Výsledkem intenzifikace nejen rybníčního hospodaření, ale celého zemědělství byl pokles množství cenných biotopů, které do té doby poskytovaly útočiště řadě na ně vázaných druhů, včetně bukáčka malého. Právě on je jedním z druhů závislých na prostředí rákosových porostů, takzvaných rákosin, které jsou tvořeny – jak už název napovídá – převážně rákosem obecným, případně některými druhy ostřic. Rákosina se pak typicky vyskytuje podél stojatých vod, avšak odstraněním bahnitých nánosů a jejich vyhrnováním na břeh dochází k likvidaci těchto pozvolných bahnitých břehů a rákosiny tak ztrácí prostor pro své rozrůstání a množství vodních ptáků na nich závislých tak přichází o prostor pro pobyt a hnízdění.

Vhodných stanovišť pro tyto druhy navíc ubývá nejen u nás, ale i v místech, kam množství ptáků odlétá zimovat. Pokud takové zimoviště zanikne, ptáci potřebují hledat novou lokalitu, která může být i výrazně dál než ta původní. Už samotná migrace je přitom pro ptáky velmi náročná a při prodloužení migrační vzdálenosti se rizikovitost dále zvyšuje, takže úbytek zimovišť v zahraničí může být také jednou z příčin úbytku ptáčích druhů u nás. ●

V Poodří tvoří terestrické rákosiny nejrozsáhlejší porosty tohoto biotopu v rozsahu od 1,5 do 8 hektarů na čtyřech lokalitách.

ECHO

V Železných horách se daří navracet do krajiny vodu

Více než čtyřicet odborníků na vodní ekosystémy z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a Ministerstva životního prostředí se během terénního výjezdu přesvědčilo, jak zásadní pro návrat vody do krajiny je odstraňování starých melioračních děl a revitalizace vodních toků. Seznámili se s revitalizací bývalé střešnice lidových milicí u Kochánovic v evropsky významné lokalitě Kochánovické rybníky a tůňe a s revitalizací pramenné části přítoku Dlouhého potoka v přírodní rezervaci a evropsky významné lokalitě Maršálka, kde se právě pracuje na zrušení odvodňovací funkce systematické meliorační drenáže. Obě akce jsou podpořeny z Operačního programu Životní prostředí.

Svitavy revitalizují plavecký bazén

Radnice plánuje od ledna příštího roku rozsáhlou modernizaci svého bazénu. Město již kontroluje upravenou projektovou dokumentaci a chce v druhé polovině května vyhlásit soutěž na dodavatele. Náklady na modernizaci by mohly dosáhnout 150 až 200 milionů korun. Projekt se zaměří hlavně na energetické úspory a výměnu dožívajících technologií. Město se snaží získat dotace od Národní sportovní agentury, z Operačního programu Životní prostředí na snížení energetické náročnosti a z Národního plánu obnovy. Město dalo projekční kanceláři zadání na zateplení objektu, vyřešení problému s průvanem i toboganem a vytvoření velké vířivky, parních komor i atrakcí pro děti.

Svazek obcí na Třebíčsku postaví úpravnu vody

Na úpravnu pitné vody bude napojeno významné heraltické prameniště a vrty, které zatím nejsou využívány. Svazek počítá s náklady ve výši 280 milionů, chtěl by získat dotaci z evropského Operačního programu Životní prostředí. Stavební firmy už má dobrovolný svazek obcí Vodovody a kanalizace Třebíč vybrané. Úpravna bude stát na území obce Pokojovice blízko Heraltic, termín stavby bude upřesněn. Úpravna umožní zvýšit dodávky pitné vody z podzemních pramenů do Třebíče a jeho okolí na úkor vody z vodárenských nádrží.

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
4	Udržitelné nakládání s odpady Výstavby a modernizace zařízení pro zpracování čistírenských odpadních kalů a materiálové využití ostatních odpadů	30. 6. 2023	1 200 000 000 Kč
12	Stacionární zdroje znečišťování ovzduší Náhrada nebo rekonstrukce stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší za účelem snížení emisí z těchto zdrojů	31. 7. 2023	2 360 000 000 Kč
16	Rekultivace starých skládek Vztahuje se k lokalitám starých skládek, které byly využívány ještě před platností legislativy o odpadech	18. 11. 2023	300 000 000 Kč
19	Srážkové vody a opatření proti povodním Realizace přírodě blízkých protipovodňových opatření a budování vsakovacích a retenčních zařízení včetně podpory dalších opatření.	31. 10. 2023	2 500 000 000 Kč
20	Prevence a řízení antropogenních rizik Zkvalitnění monitoringu ŽP, zefektivnění kontrolních procesů a zdokonalení prevence a řízení procesů při předcházení vzniku rizik	15. 11. 2023	100 000 000 Kč
28	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny Žadateli mohou být různé subjekty vyjma resortních organizací ochrany přírody Ministerstva životního prostředí.	30. 6. 2023	370 000 000 Kč
29	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny Žadateli jsou resortní organizace ochrany přírody Ministerstva životního prostředí.	30. 6. 2023	600 000 000 Kč
30	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny Oprávněnými žadateli jsou kraje.	30. 6. 2023	40 000 000 Kč
31	Zprůchodnění migračních překážek pro živočichy Opatření, která zprůchodní migrační cesty pro živočichy a omezí jejich úmrtnost	30. 6. 2023	290 000 000 Kč
32	Veřejná zeleň a eliminace odvodňovacích zařízení v krajině Revitalizace sídelní zeleně prostřednictvím zachování, obnovy či zvyšování počtu a rozlohy ploch zeleně ve veřejném prostoru	20. 9. 2023	200 000 000 Kč
33	Záchranné stanice pro živočichy, prevence útoků šelem Škody způsobené zvláště chráněnými druhy živočichů. Modernizace záchranných stanic a center pro ohrožené druhy živočichů	31. 10. 2023	120 000 000 Kč
36	Zachytávání srážkových a šedých vod a jejich další využití Budování technologií pro akumulaci, úpravu a rozvod srážkových vod či šedých vod ve veřejných budovách	31. 10. 2023	200 000 000 Kč
37	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov pro pro ULK, KVK, PAK, LBK, HKK, MSK, OLK a ZLK	1. 3. 2024	2 500 000 000 Kč
38	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov, platná pro STČ, PLK, JHČ, JHM a VYS	1. 3. 2024	2 500 000 000 Kč
40	Veřejné budovy v pasivním standardu Výstavba veřejných budov v pasivním energetickém standardu nebo tzv. plusových budov. Pouze pro projekty ze 163. výzvy OPŽP	15. 6. 2023	800 000 000 Kč
41	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Škody způsobené zvláště chráněnými druhy živočichů (vlk obecný, rys ostrovid, medvěd hnědý a ještáb lesní)	31. 10. 2023	40 000 000 Kč
45	Kotlíkové dotace Výměna kotle na pevná paliva za nový ekologický zdroj. Žadateli jsou kraje a hl. m. Praha.	30. 6. 2023	1 700 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – AOPK ČR

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
1	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	31. 10. 2023	500 000 000 Kč
	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech		
2	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny	31. 10. 2023	300 000 000 Kč
	Péče o přírodní stanoviště a druhy		

Operační program Životní prostředí – PLÁNOVANÉ

	Číslo výzvy a opatření	Zahájení příjmu	Alokace
35	Ekologické zátěže	15. 6. 2023	1 000 000 000 Kč
	Odstranění rizik kontaminace ohrožující lidské zdraví, vodní zdroje nebo ekosystémy		
39	Úprava lesních porostů	12. 7. 2023	150 000 000 Kč
	Úprava lesních porostů směrem k přirozené struktuře a druhové skladbě za účelem posílení jejich stability		
42	ČOV a kanalizace	30. 8. 2023	2 000 000 000 Kč
	Výstavba centrální ČOV (popř. decentralizované ČOV), intenzifikace ČOV a výstavba/dostavba kanalizace		
43	ČOV a kanalizace	6. 9. 2023	1 500 000 000 Kč
	Výstavba centrální ČOV (popř. decentralizované ČOV), intenzifikace ČOV a výstavba/dostavba kanalizace		
44	Vodovody, úpravní a zdroje vody	30. 8. 2023	500 000 000 Kč
	Výstavba/dostavba vodovodů, zdroje vody, výstavba a intenzifikace úpraven pitné vody		
46	Vodní a vegetační krajinné prvky	28. 6. 2023	600 000 000 Kč
	Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; vegetační krajinné prvky (dle regionů)		
47	Vodní a vegetační krajinné prvky	28. 6. 2023	600 000 000 Kč
	Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; vegetační krajinné prvky (dle regionů)		
48	Protipovodňová opatření	28. 6. 2023	250 000 000 Kč
	Budování a rozšíření varovných a výstražných systémů, tvorba digitálních povodňových plánů a další		
49	Protipovodňová opatření	23. 8. 2023	150 000 000 Kč
	Zpracování podkladů pro přípravu plánů pro zvládnání povodňových rizik v oblastech s významným povodňovým rizikem		
50	Protipovodňová opatření	20. 9. 2023	150 000 000 Kč
	Budování a modernizace komplexního systému předpovědní služby na celostátní úrovni		
51	Zpracování studií a plánů	16. 8. 2023	30 000 000 Kč
	Studie systému sídelní zeleně, územní studie krajiny a plány územního systému ekologické stability.		

Národní program Životní prostředí

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
NPO 1/2023	Energetická osvěta a dotační poradenství	31. 8. 2024	200 000 000 Kč
	Zajištění poradenství domácnostem a administrativní podpora při programu NZÚ Light		
	Omezení výskytu hraboše polního	21. 6. 2023 *	40 000 000 Kč
	Likvidace přemnoženého hraboše polního s cílem zajistit environmentálně šetrné způsoby aplikace přípravků na hubení (rodenticidů)		
3/2023	Monitoring podzemních a povrchových vod	30. 6. 2023	37 000 000 Kč
	Zjišťování stavu povrchových a podzemních vod, zpracování a správy dat.		
NPO 3/2022	Ekomobilita	15. 12. 2023	600 000 000 Kč
	Nákup vozidel s alternativním pohonem, podpora na vozidla kategorií M2, M3, N1, N2, SS již aktuálně není k dispozici		
1/2022	Zelená stuha	1. 4. 2025	21 000 000 Kč
	Obce oceněné titulem „Zelená stuha“ a „Zelená stuha ČR“ – zeleň, obnova a budování cest, rekonstrukce drobných stavebních objektů...		
9/2021	Zdroje vody	31. 12. 2023 *	450 000 000 Kč
	Realizace nových nebo regenerace/intenzifikace stávajících zdrojů vody pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou		
8/2021	Výkup pozemků ve zvláště chráněných územích	31. 12. 2023 *	95 500 000 Kč
	Zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a podporu biodiverzity v nich		
7/2021	Domovní čistírny odpadních vod	31. 12. 2023 *	300 000 000 Kč
	Realizace soustav individuálních čistíren odpadních vod v podobě DČOV do kapacity 50 ekvivalentních obyvatel		
5/2021	Výsadba stromů – grantové schéma	30. 12. 2023 *	30 000 000 Kč
	Výsadba stromů prostřednictvím grantů erudovaným nestátním neziskovým organizacím a místním akčním skupinám		
14/2016	Územní studie krajiny	31. 12. 2023 *	35 000 000 Kč
	Kofinancování ve výši 10 procent na projekty územních studií krajiny podpořených z Integrovaného regionálního operačního programu		

* nejpозději však do vyčerpání alokace

Operační program Životní prostředí 2014–2020

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
165	Zavádění půdoochranných technologií	31. 7. 2023	250 000 000 Kč
	Půdoochranné technologie na stanovené výměře orné půdy evidované v informačním systému pro evidenci využití zemědělské půdy LPIS		
164	Ochrana národně významných chráněných území	31. 7. 2023	150 000 000 Kč
	Podpora účinného využívání zdrojů ochranou a obnovou biologické rozmanitosti a půdy a podporou ekosystémových služeb		
168	Energetické úspory vládních budov	30. 6. 2023	50 000 000 Kč
	Snížení energetické náročnosti a využití OZE v budovách. Žadatelé jsou veřejné výzkumné instituce		

Operační program Spravedlivá transformace

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
KVK / 1		31. 12. 2023	2 900 000 000 Kč
ÚLK / 2	Strategické projekty	31. 12. 2023	7 300 000 000 Kč
MSK / 3	Poskytnutí finanční podpory na přípravu a realizaci strategických projektů	31. 12. 2023	8 720 000 000 Kč
KVK / 5		31. 12. 2023	180 000 000 Kč
ÚLK / 6	Odborné učebny středních škol	31. 12. 2023	500 000 000 Kč
MSK / 7	Podpora staveb, modernizace a vybavení odborných učeben středních škol	31. 12. 2023	200 000 000 Kč
KVK / 8		31. 12. 2023	180 000 000 Kč
ÚLK / 9	Konektivita škol	31. 12. 2023	300 000 000 Kč
MSK / 10	Projekty vybudování vnitřní sítě a zkvalitnění připojení k internetu na základních a středních školách, v Ústeckém kraji se týká pouze středních škol	31. 12. 2023	100 000 000 Kč
KVK / 11		31. 7. 2023	100 000 000 Kč
ÚLK / 12	Inovativní projekty oběhového hospodářství	31. 7. 2023	940 000 000 Kč
MSK / 13	Projekty třídění, dotřídování, úpravy, materiálové přeměny, chemické recyklace ostatních a nebezpečných odpadů moderními způsoby	31. 7. 2023	300 000 000 Kč
KVK / 14		6. 10. 2023	30 000 000 Kč
ÚLK / 15	Vouchery pro podnikatele (příjemce kraj)	6. 10. 2023	150 000 000 Kč
MSK / 16	Výzva pro kraj je vyhlášena za účelem řešit dopady transformace na klimaticky neutrální ekonomiku	6. 10. 2023	230 000 000 Kč
Výzva I.	Úvěr transformace pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj	31. 12. 2026	1 800 000 000 Kč
	Bezáročné úvěry programu TRANSFORMACE jsou určeny na podporu investičních aktivit malých a středních podnikatelů		

Modernizační fond

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
ENERG ETS č. 1/2022	Modernizace zdrojů a technologií: malé projekty	30. 6. 2023	5 000 000 000 Kč
	Modernizace zdroje energie, včetně rozvodů energie, vedoucí ke snížení spotřeby primární energie z neobnovitelných zdrojů		
ENERG ETS č. 2/2022	Modernizace zdrojů a technologií: velké projekty	30. 6. 2023	8 000 000 000 Kč
	Modernizace zdroje energie, včetně rozvodů energie, vedoucí ke snížení spotřeby primární energie z neobnovitelných zdrojů		
RES+ č. 3/2022	Komunální FVE pro malé obce	29. 9. 2023	1 500 000 000 Kč
	Instalace nových fotovoltaických elektráren (FVE) s instalovaným výkonem do 1 MWp (včetně) na jedno předávací místo do DS/PS		
RES+ č. 4/2022	Komunální FVE pro větší obce (energetická společenství)	29. 9. 2023	2 500 000 000 Kč
	Pořízení fotovoltaických panelů na střechy a přístřešky veřejných i komerčních budov a veřejné pozemky		
HEAT č. 1/2022	Modernizace tepláren (SZTE)	29. 9. 2023	15 000 000 000 Kč
	Podpora přechodu tepláren na čisté zdroje energie		
HEAT č. 1/2023	Modernizace rozvodů v SZTE	30. 11. 2023	1 000 000 000 Kč
	Modernizace SZTE, rozvodů včetně předávacích stanic a systémů, pouze na území hl. m. Prahy		

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
492 730 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
418 821 Kč

Praha: Revitalizace přírodní zahrady

Revitalizace vylepšila stávající přírodní zahradu v areálu LMŠ a ZŠ Devětsil. Součástí projektu byla výsadba stanovištně vhodného stromu a nárůst časové dotace ve využívání zahrady.

Podoblast podpory: 6.1.C – Rekonstrukce a vybavení center ekologické výchovy, učeben a jiných zařízení pro účely EVVO

Název projektu: Rozvoj přírodní zahrady ZŠ Devětsil (1190700050)

Kraj: Středočeský

Okres: Praha-východ

Příjemce podpory: Lesní mateřská škola a základní škola Devětsil

Ukončení projektu: prosinec 2022

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
149 041 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
119 232 Kč

Dobruška: Nástupní místo cyklostezky

Novou podobu získala plocha nástupního místa cyklostezky ve městě Dobruška. Byly vysazeny stromy, keře a trvalky, byl nainstalován mobiliář.

Podoblast podpory: 5.4.A – Zakládání a obnova ploch zeleně včetně doprovodných vodních prvků přírodě blízkého charakteru a realizace opatření k zajištění podmínek pro existenci volně žijících živočichů v sídlech

Název projektu: Nástupní místo cyklostezky, číslo projektu 09931832

Kraj: Plzeňský

Okres: Plzeň-jih

Příjemce podpory: město Dobruška

Ukončení projektu: říjen 2021

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
5 725 812 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
3 910 000 Kč

Skalka u Doks: Domovní čistírny odpadních vod

Ve Skalce u Doks vznikla soustava domovních čistíren odpadních vod s cílem omezit znečištění povrchových a podzemních vod z komunálních zdrojů v obci. Bylo vybudováno třicet sedm domovních čistíren odpadních vod.

Podoblast podpory: 1.3.B – Domovní čistírny odpadních vod

Název projektu: Skalka u Doks – odkanalizování obce individuálními DČOV

Kraj: Liberecký

Okres: Česká Lípa

Příjemce podpory: obec Skalka u Doks

Ukončení projektu: prosinec 2020

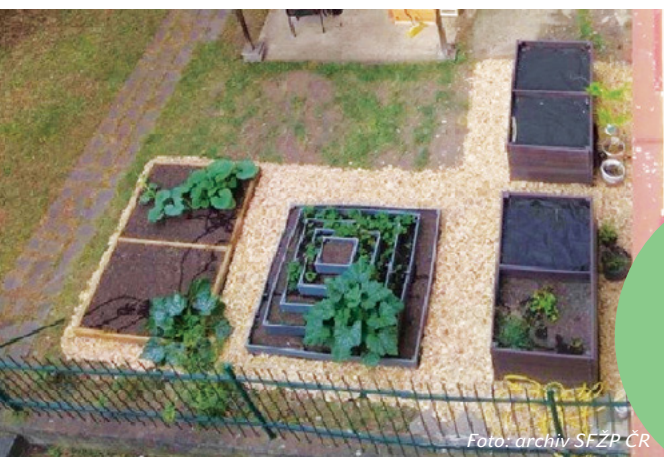

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
270 731 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
230 121 Kč

Ústí nad Labem: Přírodní zahrada

Revitalizace stávající přírodní zahrady v areálu Fakultní základní školy Ústí nad Labem přinesla kromě jiného výsadbu nového stromu a obnovu zahrady na ploše 1 628 m².

Podoblast podpory: 6.1.C – Rekonstrukce a vybavení center ekologické výchovy, učeben a jiných zařízení pro účely EVVO

Název projektu: Přeměna školní zahrady v přírodní zahradu ve Fakultní ZŠ (1190700136)

Kraj: Ústecký

Okres: Ústí nad Labem

Příjemce podpory: FZŠ Ústí nad Labem

Ukončení projektu: prosinec 2022

Smidary: Kanalizace ve dvou částech obce

Výstavba nové gravitační splaškové kanalizace ve dvou částech obce Smidary-Chotělice a Červeněves. Do této nové kanalizace jsou novými splaškovými přípojkami napojeny všechny nemovitosti.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.1 – Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod

Název projektu: Kanalizace Červeněves a Chotělice

Kraj: Královéhradecký

Okres: Hradec Králové

Příjemce podpory: obec Smidary

Ukončení projektu: 30. 11. 2022

Celkové způsobilé výdaje

53 698 126 Kč

Příspěvek EU

34 232 555 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Stříbrná: Retenční nádrže

Byly vystavěny dvě retenční nádrže a zahrazena strž za účelem protipovodňové ochrany zastavěného území. Došlo ke snížení povodňového rizika pro stávající zástavbu rodinných domů a dopravní infrastrukturu.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Stříbrná – retenční nádrže

Kraj: Karlovarský

Okres: Sokolov

Příjemce podpory: město Kraslice

Ukončení projektu: 29. 6. 2020

Celkové způsobilé výdaje

2 556 382 Kč

Příspěvek EU

2 172 925 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Chlum: Revitalizace rybníku

Předmětem projektu je revitalizace rybníku Řepů v Lukách, která spočívá v odbahnění, opravě hráze a výpustného objektu. Dále bude rybník doplněn o litorální pásmo.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Revitalizace rybníku Řepů v Lukách

Kraj: Jihočeský

Okres: Třeboň

Příjemce podpory: Jan Auský

Předpokládané ukončení projektu: 31. 3. 2024

Celkové způsobilé výdaje

5 123 194 Kč

Příspěvek EU

4 610 875 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Úněšov: Energetické úspory budovy policie

Budova Obvodního oddělení Policie ČR Úněšov nespĺňovala požadavky kladené na technickou způsobilost staveb. Proto byl zateplen obvodový plášť, vyměněny výplně otvorů, vyměněny stávající zastaralé plynové zdroje tepla a upraven systém ohřevu teplé vody.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: OOP Úněšov – snížení energetické náročnosti budovy

Kraj: Plzeňský

Okres: Plzeň-sever

Příjemce podpory: Krajské ředitelství policie Plzeňského kraje

Ukončení projektu: 27. 5. 2022

Celkové způsobilé výdaje

2 141 279 Kč

Příspěvek EU

1 070 639 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

MWANI ZANZIBAR

Foto: Yann Macherez/Wikimedia

Mwani znamená ve svahilštině mořské řasy. Mwani Zanzibar je společnost, která mořské řasy pěstuje a vyrábí z nich kosmetiku a produkty na péči o pleť. O veškerý chod společnosti se starají zanzibarské ženy, Mwani Mamas, a vedou ji zcela v duchu trvalé udržitelnosti.

Mořské řasy jsou bohaté na vitamíny A, B, C, E a K, které podporují tvorbu přírodního kolagenu v pokožce. Brzy po ránu jsou všude na zanzibarských plážích vidět ženy, které je sbírají. Téměř třicet tisíc zanzibarských žen tu „nezávisle“ sbírá mořské řasy na vývoz. Je to vedle hřebíčku jeden z největších zanzibarských vývozních artiklů. Tyto ženy, brodící se každé ráno po kolena ve vodě, ale nejsou Mwani Mamas. Ty zaměstnává společnost Mwani Zanzibar. Dostávají pravidelnou výplatu i pracovní uniformu, požívají zaměstnaneckých výhod a jsou vyškoleny na výrobu kosmetických přípravků.

Trpělivost řasy přináší

Hned na kraji pláže pod centrem, které je zároveň sídlem společnosti Mwani Zanzibar, je úsek, kde to vypadá, jako kdyby někdo na

táhl šňůry na prádlo a navázal na ně mořské řasy. Ty jsou většinu času úplně ponořené, ale při odlivu vystupují nad hladinu.

Tento způsob farmaření mořských řas nadobro ukončil sběr mořských řas tažnými sítěmi, které jsou pro podmořské prostředí extrémně škodlivé. Cokoliv, co se do tažných sítí chytí a není jedlé, je totiž vyhozeno na pláž, kde to umírá.

Produkty z mořských řas jsou jedním z největších zanzibarských vývozních artiklů.

Na šňůrách mezi dřevěnými tyčemi zaraženými do písku jsou navázány trsy Eucheuma Cottonii. Trvá šest až osm týdnů, než řasy narostou a mohou se sklízet. „Jediné, co k pěstování řas potřebujete, je trpělivost,“ říká Mama Haje, pracovnice z Mwani Zanzibar. „Měsíčně tu sklízíme osmdesát až sto kilogramů řas,“ říká.

Tento druh původně nepochází ze Zanzibaru, ale byl dovezen z Filipín. Jakmile se ale jednou začne kultivovat, je jeho pěstování poměrně jednoduše trvale udržitelné.

Do Mwani Zanzibar na prohlídku a drink

Do Mwani Zanzibar je možné přijít na organizovanou prohlídku. Přivítají vás tu ibiškovým džusem. Přestože všude u moře je převážně jemný písek, je možné vypůjčit si boty do vody – část prohlídky se totiž odehrává na pláži. Je možné si vybrat z několika velikostí nebo si můžete přinést vlastní. Další nezbytností je klobouk s širokou křepkou, je také k vypůjčení. Jsou stejné, jaké nosí jako ochranu před sluncem při práci Mwani Mamas. A na konec dostanete ještě dlouhou dřevěnou hůl. Z té se zanedlouho stane nová „šňůra na prádlo“. Průvodce vám ukáže, jak tyč téměř ze dvou třetin zarazit do písku. Jde to překvapivě ztuha na to, jak lehce to

Foto: Moongateclimber/Wikimedia

Foto: Chrisila Wentiasri/Wikimedia

Za poplatek několika amerických dolarů je možné zajít do Mwani Zanzibar na prohlídku. Ta trvá zhruba devadesát minut a má dvě části. První se odehrává na pláži, jen pár kroků od centra, a druhá v samotném centru.

vypadá v podání Mwani Mamas. Mezi tyče se pak natáhnou šňůry a k nim se připevní trsy mořských řas.

Po návratu do centra je znovu čas na drink, tentokrát je to smoothie z mořských řas. Chuť připomíná slané mungové výhonky, ale většinu z ní přebije ostatní ovoce, které je do smoothie přidáváno. Řasy jsou především zdravotní složkou nápoje – pro všechny vitamíny, které ve velkém množství obsahují.

Od sklizně po výrobek

Jakmile řasy vyrostou a jsou sklizeny, rozprostou se na slunci. „Necháme je tak ležet několik týdnů, až jsou o polovinu lehčí než při sklizni,“ popisuje Mama Haje. V sušeném stavu mají fialovorůžovou barvu. Mwani Mamas je namelou na jemný prášek, ten se poté míchá s kokosovým olejem a včelím voskem, což vytváří základ pro výrobu nejrůznějších kosmetických přípravků. „Prodáváme je jednot-

livým zákazníkům, ale také do mnoha hotelů na Zanzibaru,“ říká Mama Haje. „Mořské řasy jsou také jedlé,“ dodává. „My je ale prostě využíváme jiným způsobem.“

Když se ve výrobě kosmetických přípravků vyrábí mýdlo, přidávají se do něj kromě mořských řas i další místní poklady: káva, kurkuma a hřebíček. Hotové bloky mýdla se krájí na malé, finální výrobky. Je to práce pro dvě ženy. Jedna drží velký blok mýdla ve formě a druhá ho strunou, připomínající kráječ na sýr, rozřezává.

Na každý kousek mýdla poté vyrazí logo Mwani Zanzibar a mýdlo putuje do chladné místnosti, aby se zpevnilo a dosušilo. To trvá zhruba šest týdnů. Jakmile je mýdlo dostatečně suché, ženy každý kousek zabalí do banánového listu a připraví ho tak k prodeji. Mýdla a další kosmetické přípravky jako tělová mléka a oleje se prodávají v malém obchůdku přímo v Mwani Zanzibar.

Řasy s přesahem i s příběhem, to je Mwani Zanzibar

Mořské řasy jsou možná jedním z největších zanzibarských vývozních artiklů, ale jejich prodej v nezpracovaném stavu jen tak tak stačí pokrýt životní náklady žen, které je sbírají, i když pracují nezávisle. To dovedlo Klaartje Schade, spoluzakladatelku Mwani Zanzibar, k tomu, aby společnost vytvořila řadu výjimečných produktů, které jsou šetrné k pokožce i k planetě. Také jí to umožňuje vyplácet svým zaměstnankyním mzdu, která je šestkrát vyšší než plat běžného pěstitele mořských řas.

„Samotné pěstování mořských řas tvoří u nás v Mwani Zanzibar jen 25 procent práce. Jsme jediná společnost, která mořské řasy zpracovává předtím, než opustí naše pobřeží. Když si uvědomíte, že Zanzibar jich ročně vyváží více než 15 000 tun...,“ připomíná Klaartje. ●

ŘASY PŘINESLY ZANZIBARSKÝM ŽENÁM DŘÍVE NEMYSLELNOU SVOBODU

Většina mořských řas je ze Zanzibaru vyvážena do Spojených států, Dánska, Švédska, Velké Británie a Číny k dalšímu zpracování na kosmetiku, léčiva a potraviny. Ať už putují kamkoliv, přinesly na muslimský ostrov velký kus svobody. Zdejší ženy donedávna opouštěly své domovy, jen když se účastnily pohřbů či svateb anebo šly navštívit nemocné příbuzné. Jejich izolace se zrcadlila dokonce i v architektuře jejich domovů. Před každým z nich stojí kamenná lavice, kde muži přijímali návštěvy, aniž by narušovali soukromí žen uvnitř domu.

Počátky ženského byznysu s mořskými řasami nebyly jednoduché. Muži nebyli připraveni na to, aby ženy začaly odcházet za prací. Někteří vyhrožovali rozvodem, odmítající ženskou samostatnost přijmout. Časem se ale ukázalo, že to má ekonomický smysl a dnes už je to životním stylem. Pěstování mořských řas znamená, že ženy nemusí být na mužích finančně závislé, mohou si kupovat vlastní jídlo a platit za vzdělání dětí i lékařskou péči. Mořské řasy pro ně představují nezávislost.

VĚDA UDRŽITELNOSTI

Vědecký výzkum je možná stále ještě z větší části doménou mužů, ale podíl žen, které svůj život zasvětily vědě, rozhodně není zanedbatelný. V historii i dnes vidíme mnoho neohrožených pionýrek, jejichž nezdolné přesvědčení, že to či ono stojí za hlubší prozkoumání, vedlo k zásadním objevům a pokroku. Nemálo z těchto žen nejenže bylo a je kapacitou ve svém oboru, ale také svou prací upozornilo na některé důležité environmentální otázky, jimž lidstvo čelilo a čelí.

Doktorka Jane Goodallová

Foto: Mark Schierbecker/Wikimedia

Jane Goodallová se celoživotně věnuje primatologii a antropologii, je světově uznávaná coby nejpřednější odbornice na šimpanze. Ve své seminární práci založené na výzkumu vedeném v tanzanském národním parku Gombe Stream vyvrátila tvrzení, že pouze lidé jsou schopni používat nástroje a že šimpanzi jsou vegetariáni. Za tento výzkumný projekt obdržela doktorát na cambridgeské univerzitě, aniž by nejprve získala bakalářský titul.

V roce 1977 založila Goodallová Institut Jane Goodallové, globální organizaci, jejímž cílem je všemožně podporovat ochranu šimpanzů. Institut je celosvětově oceňován pro svou ochránářskou práci v Africe. Následovalo založení několika dalších rehabilitačních, výzkumných a vzdělávacích center.

Goodallová milovala zvířata už od malička. Způsobil to vycpaný šimpanz, kterého dostala darem od svého otce. Sama tomu přikládá velký význam: tento dárek v ní prý vzbudil zájem o primáty, kteří ji nikdy nepřestali fascinovat, a také ve výsledku stál za jejím rozhodnutím odstěhovat se do Afriky. Doktorka Jane Goodallová, aktivistka a vegetariánka s titulem dáma uděleným britskou královnou, je dnes coby pokročilá osmdesátnice žijící legendou a velkým vzorem pro mnoho dívek a žen.

Věda udržitelnosti je vědecká disciplína, která vznikla na počátku jednadvacátého století. Zabývá se výzkumem, vývojem a implementací udržitelnosti a udržitelného rozvoje na lokální, regionální, národní a globální úrovni a praxi.

Doktorka Sylvia Earlová

Foto: Susan Middleton/Wikimedia

Sylvia Earlová se zabývá mořskou biologii. Od roku 1998 je rezidenčním výzkumníkem společnosti National Geographic.

V roce 1970 vedla ženský tým potápěčků ve výzkumném projektu, v jehož rámci strávily jeho členky celé týdny v instalaci ponořené pod vodou. Zatímco o rok dříve s projektem neuspěla, tentokrát byla požádána, aby se postavila do jeho vedení. Výzkum sledoval, jak se lidské tělo vyrovnává s účinky takového potápění. V roce 1979 ustanovila Earlová světový rekord v nejištěném potápění, když se v hloubce 381 metrů dvě hodiny procházela a zkoumala mořské dno. Tento rekord dodnes nikdo nepokořil.

Earlová byla jedním ze zakládajících členů Deep Ocean Engineering, ale roku 1990 tuto instituci opustila, aby se postavila do čela National Oceanic and Atmospheric Administration. Stala se první ženou, které byla tato funkce svěřena. Dobu svého působení tu věnovala problematice ropných skvrn při ekologických katastrofách. Poté co založila další instituci, Deep Ocean Exploration and Research, vrátila se zpátky ke svým kořenům v mořském inženýrství a oteře vedení instituce dnes drží v rukou její dcera.

Nyní Earlová působí jako rezidenční výzkumník společnosti National Geographic a je uznávanou odbornicí na poli trvale udržitelné péče o světový oceán. V roce 2009 obdržela cenu TED v hodnotě milionu dolarů, které investovala do vzdělání a osvěty v oborech, kterými se zabývá.

Vegetariánku Earlovou její kolegové někdy nazývají Její Hlubinnost či Jeseteří generálka. Je aktivní členkou četných výborů a panelů ustanovených na ochranu oceánských habitatů a byla jedním z odborníků v netflixovém dokumentu Seaspiracy.

Doktorka Katherine Hayhoeová

Foto: Jonathan Overpeck/Wikimedia

Katherine Hayhoeová působí v oboru atmosférických věd. Je autorkou mnoha odborně prověřených studií a spoluautorkou dalších prací, které otevřely současnou diskuzi o klimatických změnách. Ve zprávě National Climate Assessment v roce 2014 uvedla: „Klimatická změna se děje teď a tady, a ne na nějakém vzdáleném místě někdy v budoucnosti. Volby, které dnes učiníme, budou mít význačný dopad na naši budoucnost.“

V roce 2019 byla Hayhoeová organizací Spojených národů prohlášena za jednoho z Champions of the Earth. Svou prací se do podvědomí odborné i laické veřejnosti zapsala coby světově uznávaná odbornice na hledání řešení klimatické krize. Je nemilosrdnou kritičkou všech jejích popíračů. V New York Times vyšlo její prohlášení, které její postoj trefně vystihuje. „Existuje šest stupňů popírání klimatických změn: Není to skutečné. My za to nemůžeme. Není to tak zlé. Bylo by příliš drahé to napravit. Aha, tady máme skvělé řešení (které ve skutečnosti nic neřeší). A – ale ne, už je příliš pozdě, měli jste nás varovat dříve.“

Hayhoeová je dnes profesorkou politologie na Texaské technické univerzitě a zároveň ředitelkou Climate Service Center. Nadále zůstává výkonnou ředitelkou instituce ATMOS Research and Consulting a také vedoucí výzkumníci v Nature Conservancy.

V osobním životě se Katherine Hayhoeové podařilo skloubit křesťanskou víru s vědeckou kariérou. Ráda zmiňuje, že za to vděčí svému otci, který nikdy nepochyboval, že dvě tak odlišné cesty lze sloučit. V době úřadování amerického prezidenta Baracka Obamy byla pozvána do Bílého domu, kde po boku Leonarda DiCapria hovořila o klimatických změnách.

Věda udržitelnosti se soustřeďuje na zkoumání interakcí mezi člověkem, životním prostředím a člověkem vytvořenými systémy za účelem pochopení a řešení komplexních problémů, které ohrožují budoucnost lidstva a integritu systémů, jež podporují život na Zemi, jako jsou současná klimatická změna, ztráta biologické diverzity, znečištění a environmentální degradace.

Doktorka Kimberley Minerová

Foto: UMAIN.edu

Kimberley Minerová se věnuje klimatologii a pracuje pro NASA. V současné době provádí výzkum v Arktidě a ve svých statích upozorňuje na zvyšující se riziko tání permafrostu coby následku klimatických změn.

Ve vědecké komunitě požívá Minerová velké úcty a její výzkum dosáhl mimořádných výšek, a to doslova. Se svým vědeckým týmem totiž zdolala Mount Everest, čímž se jednak zapsali do Guinnessovy knihy rekordů, jednak potvrdili obávanou skutečnost, že na vrcholu nejvyšší hory světa se nacházejí polutanty a chemikálie, a to dokonce v tak alarmujícím množství, že tam Minerová provedla kontrolní testy třikrát, aby se o tom ubezpečila.

Minerová je nesmlouvavou zastánkyní návratu divočiny zpět na planetu, a to v podobě většího množství přírodních rezervací a navrácení divokých rostlin do již existujících ekosystémů. Zvládá se tomu věnovat souběžně se svým arktickým výzkumem. Zároveň je také profesorkou na univerzitě v Maine.

Když zrovna nezdolává vysokohorské vrcholy nebo se neprodírá nekonečnými zasněženými pláněmi, věnuje část svého úsilí podpoře dívek a žen, které se rozhodly zasvětit svůj život vědeckému výzkumu. ●

Odebírejte **Prioritu** v elektronické podobě!

Spotřebujeme **méně** papíru, nafty a energií

Dostanete ji **hned** v den vydání

Přistane vám **do e-mailu**

priorita.cz

Den Evropy 2023: S Fondy EHP a Norska děti putovaly za sopkami i houkáním sov

Psal se 9. květen 1950, když tehdejší francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman představil smělý plán, jehož záměrem bylo zabránit dalším decimujícím válkám v Evropě. Cílem uskupení, které mělo vzniknout a které dnes známe jako Evropskou unii, bylo prohloubení vztahů mezi státy Evropy a navázání široké mezinárodní spolupráce. A protože právě mezinárodní spolupráce je významnou součástí Fondů EHP a Norska, nechyběl ani náš program Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu na letošních oslavách Dne Evropy.

Střelecký ostrov v Praze se v prosluněném květnovém odpoledni stal místem bohaté zábavy i vzdělávání. Program byl tentokrát připraven pod taktovkou Evropské komise a pořadatelů hudebního festivalu United Islands of Prague, který každý rok navštíví několik desítek tisíc lidí. Na dvou pódii se tu tak vystřídala celá řada českých i zahraničních umělců, mezi které patřili například čeští Lovesong Orchestra či švédští The Magnettes. V debatním stanu se diskuze s přizvanými hosty, mezi kterými nechyběl ani britský velvyslanec Matt Field, točila kolem důležitých

temat, jako jsou například dezinformace, brexit a válka na Ukrajině. A na stáncích jednotlivých zemí i mezinárodních organizací bylo možné objevovat zajímavosti ze světa, zapojit se do soutěží či ochutnat místní speciality. Fondy EHP a Norska se rozhodly připojit také k dětskému programu. Stánek plný her a zábavy, která vyzdvihovala především tematiku ochrany sov a sílu islandských sopek, připravil Státní fond životního prostředí ČR ve spolupráci s Technologickou agenturou České republiky, která je zprostředkovatelem výzkumných projektů.

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Životní prostředí

Spolufinancováno
Evropskou unií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Priorita | měsíčník Státního fondu životního prostředí ČR | vydává Státní fond životního prostředí ČR, rezortní organizace Ministerstva životního prostředí | ročník 16 | číslo 6 | ČERVEN 2023 | časopis je distribuován bezplatně, pouze na území ČR | **adresa redakce:** Olbrachtova 2006/9, 140 00 Praha 4 | **kontakt na redakci:** priorita@sfzp.cz | **objednávky:** www.sfzp.cz, www.opzp.cz | **redakce:** šéfredaktor: Jan Rödling; redaktorka: Barbora Scheinherrová; grafická úprava: Eva Štanglová | **fotografie na titulní straně:** Archiv SFŽP ČR | **číslo registrace:** MK ČR E 18178 | Tento časopis je tištěn dle ekologických standardů. | Texty z časopisu Priorita je možné přetiskovat za předpokladu uvedení autora a zdroje.

Prosíme o správné vytrídění recyklovatelného obalu i časopisu.